

RƏD

SURƏSİNİN TƏFSİRİ

ƏHLİ-BEYT ƏLEYHİMUSSƏLAMIN
HƏDİSLƏRİYLƏ TƏFSİR

TƏRTİBAT:
ÜMİD MÜNİB

Allahın Salamı olsun
Peyğəmbərimizə və onun
pak Əhli-Beytinə

- ✦ 1. Muhəmməd ibni Abdullah (Muhəmməd Mustəfa) ✦
- ✦ 2. Əli ibni Əbu Talib (Əli Murtəza) ✦
- ✦ 3. Fatimə binti Muhəmməd (Fatimətüz-Zəhra) ✦
- ✦ 4. Həsən ibni Əli (Həsən Muctəba) ✦
- ✦ 5. Huseyn ibni Əli (Seyyiduş-Şuhəda) ✦
- ✦ 6. Əli ibni Huseyn (Əli Səccad, Zeynul-Abidin) ✦
- ✦ 7. Muhəmməd ibni Əli (Muhəmməd Baqir) ✦
- ✦ 8. Cə'fər ibni Muhəmməd (Cə'fər Sadiq) ✦
- ✦ 9. Musa ibni Cə'fər (Musa Kazim) ✦
- ✦ 10. Əli ibni Musa (Əli Rza) ✦
- ✦ 11. Muhəmməd ibni Əli (Muhəmməd Təqi) ✦
- ✦ 12. Əli ibni Muhəmməd (Əli Nəqi) ✦
- ✦ 13. Həsən ibni Əli (Həsən Əsgəri) ✦
- ✦ 14. Höccət ibn Həsən (Sahibəz-Zəman) ✦

Rəd surəsinin təfsiri

Bismilləhir-rahmənir-rahim

**Allahummə salli alə Muhəmmədin və
ali Muhəmməd və əccil fərəcəhum və
əla lə'nətullahi ələl qövməz-zalimin.**

Tərtibatçı: Ümid Münib

Rəd surəsi, ayə 1

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ۝ تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ ۚ وَالَّذِي
أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ الْحَقُّ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يُؤْمِنُونَ

Əlif, Lam, Mim, Ra. (Mən bilən və görən
Allaham. Bu kitab həmin bu hərflərdən təşkil
olunmuşdur, amma heç kəsin onun kimisini
gətirmək qüdrəti yoxdur. Bu kitabın «möhkəm»
və bu cür «mütəşabih» ayələri vardır. Bu
hərflər Allahla Onun Peyğəmbəri arasında olan
rəmlərdir.) Bu (surədə olan) ayələr
(cəmlənmiş) bu kitabın (və Qur'anın)
ayələridir. [Və ya: (Aləmdə olan) bu (ayələr), bu
(yaradılış) kitabın(ın və yaradılış aləminin)
ayələridir.] Və Rəbbin tərəfindən sənə nazil
olan haqdır, lakin insanların çoxu (bu ayələri

eşitmələrinə və o ayələri görmələrinə baxmayaraq) iman gətirmirlər.

Hədis (Təfsir)

1.Əli ibn İbrahim dedi: Atam mənə əl-Həsən ibn Məhbubdan, o da Əli ibn Riabdan, o da Muhəmməd ibn Qeysdən, o da Əbu Cəfərdən (İmam Məhəmməd Baqir əleyhissalam) nəql etdi ki, İmam buyurdu:

«Huyəy ibn Əxtab, onun qardaşı Əbu Yasir ibn Əxtab və Nəcran əhlindən olan yəhudilərdən bir dəstə Rəsulullahın (sallallahu əleyhi və alihi və səlləm) yanına gəlib dedilər:

— Sənə nazil olanlar arasında "Əlif, Lam, Mim" (الم) yoxdurmu?

Buyurdu: — Bəli.

Dedilər: — Cəbrail onu sənə Allah tərəfindən gətirdi?

Buyurdu: — Bəli.

Dedilər: — Allah səndən əvvəl də peyğəmbərlər göndərib, lakin biz onlardan səndən başqa hakimiyyətinin müddəti və

**ümmətinin ruzisi/ömrü xəbər
verilən heç bir peyğəmbər bilmirik!**

(İmam) buyurdu: Huyəy ibn Əxtab
yoldaşlarına tərəf dönüb dedi:

**— Əlif 1-dir, Lam 30-dur, Mim 40-dır.
Bu da 71 il edir. Hakimiyyətinin
müddəti və ümmətinin ömrü 71 il
olan bir dinə daxil olana təəccüb
olsun!**

(İmam) buyurdu: Sonra Rəsulullahə
(sallallahu əleyhi və alihi və səlləm)
tərəf dönüb dedi:

**— Ey Məhəmməd, bundan başqa da
varmı?**

Buyurdu: — **Bəli.**

Dedi: — **Onu gətir.**

Buyurdu: — **"Əlif, Lam, Mim, Sad"
(المص).**

Dedi: — **Bu daha ağır və daha
uzundur! Əlif 1, Lam 30, Mim 40, Sad
90-dır. Bu da 161 il edir!**

Sonra Rəsulullahə (sallallahu əleyhi və
alihi və səlləm) dedi:

**— Bununla bərabər başqası da
varmı?**

Buyurdu: — **Bəli.**

Dedi: — **Onu gətir.**

Buyurdu: — "Əlif, Lam, Ra" (الر).

Dedi: — **Bu daha ağır və daha uzundur! Əlif 1, Lam 30, Ra 200-dür. Bununla bərabər başqası da varmı?**

Buyurdu: — **Bəli.**

Dedi: — **Onu gətir.**

Buyurdu: — "Əlif, Lam, Mim, Ra" (الم).

Dedi: — **Bu daha uzun və daha ağırdır! Əlif 1, Lam 30, Mim 40, Ra 200-dür.**

Sonra dedi:

— **Bununla bərabər başqası da varmı?**

Buyurdu: — **Bəli.**

(Yəhudilər) dedilər: — **Sənin işin bizim üçün qarışıq qaldı, sənə nə verildiyini bilmirik! — sonra qalxıb wentilər.**

Sonra Əbu Yasir qardaşı Huyəyə dedi: — **Nə bilirsən, bəlkə Məhəmməd üçün bunların hamısı və bundan da çoxu cəm olunub!**

Əbu Cəfər (əleyhissalam) buyurdu:

«Bu ayələrdən bəziləri möhkəm ayələrdir ki, onlar kitabın anasıdır, digərləri isə mütəşəbihdir. Və bu ayələr Huyəy, Əbu Yasir və yoldaşlarının təvil etdiyindən (yozduğundan) fərqli olaraq başqa mənalar üzrə cərəyan edir.»

Mənbə: Əllamə Bəhrani, *əl-Bürhan fi təfsiril-Quran*, cild 2, səhifə 516.

2.əl-Əyyaşi: Əbu Zərdən nəql edir ki, o dedi:

«Allaha and olsun ki, Allahın peymən (əhd) aldığı kəslərdən heç kim sadəqətlə davranmadı və Allahın əhdinə vəfa etmədi; yalnız Peyğəmbərlərinin Əhli-beyti və onların şüalərindən ibarət kiçik bir dəstə müstəsnaadır. Allahın bu buyruğu da elə buna dəlalət edir: "Biz onların əksəriyyətində əhdə vəfa görmədik və onların əksəriyyətini həqiqətən fasiq tapdıq" (Əraf, 102). Və Onun bu buyruğu: "...Lakin insanların əksəriyyəti iman gətirməz" (Rəd, 1).»

Mənbə: Əllamə Bəhrani, *əl-Bürhan fi təfsiril-Quran*, cild 2, səhifə 567 (Təfsirul-Əyyaşiyyə istinadən).

3.İbn Babubeyh dedi: Bizə Əbul-Həsən Muhəmməd ibn Harun əz-Zəncani, Əli ibn Əhməd əl-Bəğdadi əl-Vərrağın əli ilə mənə yazdığı məktubda xəbər verib dedi: Bizə Muaz ibn əl-Musənnə əl-Anbari nəql edib dedi: Bizə Abdullah ibn Muhəmməd ibn Əsma nəql edib dedi: Bizə Cüveyriyyə, Sufyan ibn Səid əs-Savridən nəql etdi ki, o dedi:

Cəfər ibn Muhəmməd ibn Əli ibn əl-Hüseyn ibn Əli ibn Əbu Talibə (əleyhimussalam) dedim:

— Ey Allah elçisinin oğlu! Qüdrətli və Əzəmətli Allahın «Əlif, Lam, Mim, Ra» (المر) buyruğunun mənası nədir?

Buyurdu: «"Əlif, Lam, Mim, Ra" (المر) sözünün mənası: "Mən diri edən (həyat verən), öldürən və ruzi verən Allaham" ("Ənallahul-Muhyil-Mumitur-Razzaq") deməkdir.»

Mənbə: Əllamə Bəhrani, əl-Bürhan fi təfsiril-Quran, cild 3, səhifə 223 (Şeyx Səduq, Məanil-Əxbar əsərinə istinadən).

4.əl-Əyyaşi: Əbu Ləbiddən, o da Əbu Cəfərdən (İmam Məhəmməd Baqir əleyhissalam) nəql edir ki, İmam buyurdu:

«Ey Əbu Ləbid! Şübhəsiz ki, Quranın (müqəttəə) hərflərində böyük bir elm vardır. Bərəkətli və Uca Allah "Əlif, Lam, Mim. Bu, o kitabdır..." (Bəqərə, 1-2) ayəsini nazil etdi və Məhəmməd (sallallahu əleyhi və alihi və səlləm) qiyam etdi (fəaliyyəyə başladı), nəhayət onun nuru bərq vurdu, kəlməsi sabitləşdi. O doğulduğu gün yeddinci minillikdən yüz üç (103) il ötübmüş.»

— Sonra buyurdu: — «Bunun bəyanı (açıqlaması) Allahın kitabında, təkrar olunmadan saydığın mukəttəə hərflərindədir. Müqəttəə hərflərindən elə bir hərf yoxdur ki, onun günləri (müddəti) başa çatdıqda, o müddətin bitimində Bəni-Haşimdən bir qaim (qiyam edən/rəhbər) olmasın.»

— Sonra buyurdu: — «Əlif 1, Lam 30, Mim 40, Sad 90-dır; bu da 161 edir. Sonra Hüseyn ibn Əlinin (əleyhissalam) qiyamının başlanğıcı "Əlif, Lam, Mim. Allah..." (Ali-İmran, 1-2) oldu. Onun müddəti başa çatdıqda, "Əlif, Lam, Mim, Sad"-ın (müddətinin) yanında Abbas övladından bir qaim (rəhbər) qiyam etdi. Və bizim Qaimimiz isə "Əlif, Lam, Mim, Ra"-nın (müddəti) bitdikdə qiyam edəcəkdir. Bunu anla, dərk et və gizli saxla!»

Mənbə: Əllamə Bəhrani, əl-Bürhan fi təfsiril-Quran, cild 3, səhifə 223 (Təfsirul-Əyyaşiyyə istinadən).

5.(İmam əleyhissalam) buyurdu: Və İmam Sadiq (əleyhissalam) buyurdu:

«Sonra, "Əlif" — "Allah" kəlməsinin hərflərindən bir hərfdir və Əlif ilə "Allah" sözünə dəlalət edilmişdir. "Lam" ilə bütöv xalq qahir (hökmran) olan Əzəmətli Hökmdara (əl-Məlikul-Azim) dəlalət edilmişdir. "Mim" ilə isə Onun Məcid (şərəfli), Kərim və bütün feillərində həmd olunan (əl-Məhmud) olduğuna dəlalət edilmişdir.

Və bu kəlam yəhudilərə qarşı hüccət (dəlil) edildi. Belə ki, Allah-Taala Musa ibn İmranı (əleyhissalam) və ondan sonra Bəni-İsrailə göndərilən peyğəmbərləri bəas etdikdə, onların hər birindən Məkkədə bəas olunacaq, oradan Mədinəyə hicrət edəcək, bəzi surələrinin əvvəli müqəttəə hərfləri ilə başlayan bir Kitab gətirəcək, ümmətinin bəzi fərdləri onu hifz edib ayaq üstə, oturarkən, piyada və hər bir halda oxuyacaqları vərdişli ümməti olacaq ərəb, ümmi Məhəmmədə iman gətirəcəklərinə dair əhd-peyman aldılar. Allah azzə və cəllə o Kitabın hifzını onlar üçün asanlaşdırar.

Və onlar Məhəmmədə onun qardaşı və vəsisi Əli ibn Əbi Talibi (əleyhissalam) qoşarlar; o Əli ki, Məhəmmədin ona öyrətdiyi elmləri ondan alar, onun həvalə etdiyi əmanəti öhdəsinə götürər, Məhəmmədə ədavət bəsləyən hər bir kəsi kəsərli qılıncı ilə xar edər, onunla mübahisə və

xüsumət edən hər kesi qahir dəlili ilə susdurar, Allahın bəndələri ilə Allahın Kitabının tənzi (nazil olması) üzərində döyüşər, nəhayət onları istər-istəməz onu qəbul etməyə sövq edir. Sonra Məhəmməd Allah-Taalanın rizvanına qovuşduqda və ona zahiri iman gətirənlərin çoxu mürtəd olduqda, onun təvillərini təhrif etdikdə, mənalarını dəyişib öz yerindən başqa yerlərə qoyduqda, (Əli) bundan sonra onun təvili (həqiqi mənası) uğrunda onlarla döyüşər ki, onları azdıran İblis xar, zəlif, qovulmuş, məl'un və məğlub olsun.

Buyurdu: Allah Məhəmmədi (sallallahu əleyhi və alihi və səlləm) bəas edib Məkkədə aşkar etdikdə və oradan Mədinəyə aparıb orada qalib etdikdə, ona Kitabı nazil etdi və onun ən böyük surəsinin (Bəqərə) başlanğıcını "Əlif, Lam, Mim" etdi. Yəni: "Əlif, Lam, Mim. Bu, o kitabdır..." (Bəqərə, 1-2). Yəni: "Ey Məhəmməd! Bu, keçmiş peyğəmbərlərimə sənə nazil edəcəyimi xəbər verdim həmin Kitabdır; Onda heç bir şübhə yoxdur." Peyğəmbərlərinin onlara xəbər verdiyi şey aşkar oldu ki, Məhəmmədə mübarək bir Kitab nazil olacaq, batil onu məhv edə bilməyəcək, o və ümməti hər bir halda onu oxuyacaqlar.

Sonra yəhudilər onu öz mənasından döndərməyə, başqa cür yozmağa başladılar və Allahın onlardan gizlətdiyi bu ümmətin əcəlinin və hakimiyyət müddətinin nə qədər olması elminə yetşməyə cəhd etdilər. Onlardan

bir camaat Rəsulullahın (sallallahu əleyhi və alihi və səlləm) yanına gəldi. Rəsulullah (sallallahu əleyhi və alihi və səlləm) onlar ilə xitab etməyi Əliyə (əleyhissalam) həvalə etdi.

Onların sözcüsü dedi:

— Əgər Məhəmmədin dediyi haqdırsa, biz onun ümmətinin hakimiyyət müddətini bildik: o, 71 ildir. Əlif 1, Lam 30, Mim 40-dır.

Əli (salavatullahi əleyhi) buyurdu:

— Bəs ona nazil olmuş "Əlif, Lam, Mim, Sad" (المص) haqqında nə deyirsiniz?

Dedilər: — Bu, 161 ildir.

Əli (əleyhissalam) buyurdu:

— Bəs ona nazil olmuş "Əlif, Lam, Ra" (الر) haqqında nə deyirsiniz?

Dedilər: — Bu daha çoxdur, bu 231 ildir.

Əli (əleyhissalam) buyurdu:

— Bəs ona nazil olmuş "Əlif, Lam, Mim, Ra" (المر) haqqında nə deyirsiniz?

Dedilər: — Bu daha da çoxdur, bu 271 ildir.

Əli (əleyhissalam) buyurdu:

— Bunlardan yalnız biri onun üçündür, yoxsa hamısı?

Onların sözləri bir-birinə qarışdı. Bəziləri dedi: "Onun üçün bunlardan yalnız biri var." Bəziləri isə dedi: "Xeyr, bunların hamısı onun üçün cəmlənir və bu da 734 il edir, sonra hakimiyyət yenidən bizə (yəhudilərə) qayıdacaq."

Əli (əleyhissalam) buyurdu:

— Allah azzə və cəllənin kitablarından bir kitabımı buna dəlalət edir, yoxsa sizin öz rəyləriniz?

Bəziləri dedi: "Allahın kitabı buna dəlalət edir." Başqaları dedi: "Xeyr, öz rəylərimiz dəlalət edir."

Əli (əleyhissalam) (birincilərə) buyurdu:

— Elə isə Allah tərəfindən nazil olmuş və dediklərinizi bəyan edən bir kitab gətirin!

Onlar bunu gətirməkdən aciz qaldılar. Digərlərinə isə buyurdu:

— Bizə bu rəyinizin düzgünlüyünü sübut edin.

Dedilər: "Rəyimizin düzgünlüyünün dəlili odur ki, bu, əbcəd (cümməl) hesabıdır."

Əli (əleyhissalam) buyurdu:

— Bu hərflərdə heç bir bəyan olmadan özünüzdən uydurduğunuz şeylərdən başqa bir şey olmadığı halda, dediyinizə necə dəlalət edə bilər?! Sizə desək ki: "Bu hərflər Məhəmmədin (sallallahu əleyhi və alihi və səlləm) ümmətinin hakimiyyət müddətinə dəlalət etmir, əksinə

sizin hər birinizin üzərində bu hesabın sayı qədər dirhəm və ya dinar borc olduğuna, yaxud Əlinin sizin hər birinizin üzərində bu hesabın sayı qədər mal borcu olduğuna, yaxud sizin hər birinizə bu hesabın sayı qədər lənət olunduğuna dəlalət edir" — buna nə deyərsiniz?

Dedilər: "Ey Əbul-Həsən! Sənin qeyd etdiyin şeylərin heç biri 'الر', 'المص', 'الم' və 'المر' hərflərində nassla (açıq mətnlə) vurğulanmayıb."

Əli (əleyhissalam) buyurdu:

— Sizin dediyiniz şeylər də 'الر', 'المص', 'الم' və 'المر' hərflərində nassla vurğulanmayıb. Əgər bizim dediyimiz sizə görə batildirsə, sizin dediyiniz də bizə görə batildir.

Onların natiqi və xətibisi dedi:

— Ey Əli! İddiamıza hüccət (dəlil) gətirməkdən aciz qalmağımıza sevinmə. Bizim acizliyimizi özünə hüccət etməkdən başqa sənin öz idddana nə hüccətin var? Deməli, nə bizim dediyimizə bir hüccətimiz var, nə də sizin dediyinizə bir hüccətiniz var.

Əli (əleyhissalam) buyurdu:

— Eyni deyil! Şübhəsiz ki, bizim bərq vuran parlaq bir möcüzə hüccətimiz var.

Sonra yəhudilərin dəvələrinə səsləndi: — Ey dəvələr! Məhəmmədə və onun vəsisinə şəhadət verin!

Dəvələr nida etdi: "Doğru dedin, doğru dedin ey Əli, ey Məhəmmədin vəsisi! Bu yəhudilər isə yalan dedilər."

Əli (əleyhissalam) buyurdu:

— Bunlar yəhudilərdən daha xeyirlidir! Ey yəhudilərin əynindəki libaslar! Məhəmmədə (sallallahu əleyhi və alihi və səlləm) və onun vəsisinə şəhadət verin!

Onların bütün libasları dilə gəlib dedi: "Doğru dedin, doğru dedin ey Əli! Şəhadət veririk ki, Məhəmməd həqiqətən Allahın rəsuludur və sən, ey Əli, həqiqətən onun vəsisisən. Məhəmməd bir kəramətə qədəm qoymadı ki, sən də onun kəraməti kimi o qədəmgaha qədəm qoymuş olmayasan. Siz ikiniz Allah-Taalanın ən şərəfli nurlarından olan iki qardaşsınız. Şəxsiyyətdə ikiye ayrıldınız, lakin fəzilətlərdə şəriksiniz; yalnız bu fərqlə ki, Məhəmməddən (sallallahu əleyhi və alihi və səlləm) sonra peyğəmbər yoxdur."

Bu zaman yəhudilər rüsvay oldular, onlara tamaşa edənlərdən bəziləri Rəsulullah (sallallahu əleyhi və alihi və səlləm) iman gətirdi. Yəhudilərin böyük hissəsinə və bəzi tamaşaçılara isə bədbəxtlik qalib gəldi.

Elə buna görə Allah-Taala buyurmuşdur: "Onda heç bir şübhə yoxdur" — yəni Məhəmməd (sallallahu əleyhi və alihi və səlləm) və Məhəmmədin vəsisi Məhəmmədin sözündən, o da aləmlərin Rəbbinin sözündən necə deyibsə, elədir.

Sonra buyurdu: "Hidayətdir" — bəyandır və şəfadır; "Müttəqilər üçün" — Məhəmməd və Əlinin (əleyhissalam) şüələrindən olan müttəqilər üçün. Onlar küfrün növlərindən çəkinib onu tərk etdilər, həlak edici günahlardan çəkinib onları rədd etdilər, Allah-Taalanın sirrlərini və Məhəmməddən (sallallahu əleyhi və alihi və səlləm) sonra Onun bəndələrinin xalis olanlarının — vəsilərinin sirrlərini faş etməkdən çəkinib onları gizli saxladılar; və elmləri layiq olan əhlindən gizlətməkdən çəkinib elmi onların arasında yaydılar.»

Mənbə: Təfsirul-İmam əl-Əsgəri (əleyhissalam), səhifə 63.

Rəd surəsi, ayə 2

اللَّهُ الَّذِي رَفَعَ السَّمَاوَاتِ بِغَيْرِ عَمَدٍ تَرَوْنَهَا ثُمَّ اسْتَوَىٰ
عَلَى الْعَرْشِ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ يَجْرِي لِأَجَلٍ
مُّسَمًّى يُدَبِّرُ الْأَمْرَ يُفَصِّلُ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ بِلِقَاءِ رَبِّكُمْ
تُوقِنُونَ

Allah göyləri sizin görə bilmədiyiniz sütunlarla ucaldan, sonra isə (aləmin hökmranlıq) taxt(ın)a hakim olan və günəşi və ayı (Özünə) ram edəndir. Onların hər biri (özünün düz və dairəvi hərəkət yolunda) müəyyən bir müddətədək hərəkətdədir. (Allah varlıq aləminin) işi(ni) idarə edir, (Qur'anda, aləmlərdə və nəflərdə olan) nişanələri müfəssəl bəyan edir ki, bəlkə siz (bu aləmdən sonra) Rəbbinizlə görüşəcəyinizə yəqinlik tapasınız.

Hədis (Təfsir)

1.Sonra (müəllif) dedi: Atam mənə əl-Hüseyn ibn Xaliddən, o da Əbul-Həsən ər-Rizadan (İmam Əli ibn Musa ər-Riza əleyhissalam) nəql etdi ki, (əl-Hüseyn ibn Xalid) dedi:

İmam əleyhissalamdan soruşdum:

— Mənə Qüdrətli və Əzəmətli Allahın «And olsun yollarla/hörüklərlə dolu səmaya!» (Zariyat, 7) buyruğu haqqında xəbər verin.

Buyurdu: «Səma yerə hörülmüşdür (bağlanmışdır)» — və barmaqlarını bir-birinə keçirib tor şəklinə saldı.

Soruşdum:

— Səma yerə necə hörülə (bağlana) bilər ki, Allah: "Görə bildiyiniz bir sütun olmadan göyləri yüksəltdi" (Rəd, 2) buyurur?

Buyurdu: «Sübhanallah! Məgər Allah "Görə bildiyiniz bir sütun olmadan" buyurmurmu?»

Dedim: — Bəli.

Buyurdu: «Deməli, orada sütunlar var, lakin siz onları görmürsünüz.»

Dedim: — Canım sənə fəda olsun, bu necə olur?

(Rəvayətçi) dedi: İmam sol ovçunu açdı, sonra sağ əlini onun üzərinə qoyub buyurdu:

«Bu, dünya torpağıdır (yeridir), dünya səması isə onun üzərində bir qübbədir. İkinci yer dünya səmasının üzərindədir və ikinci səma onun üzərində bir qübbədir. Üçüncü yer ikinci səmanın üzərindədir və üçüncü səma onun üzərində bir qübbədir. Dördüncü yer üçüncü səmanın üzərindədir və dördüncü səma onun üzərində bir qübbədir. Beşinci yer dördüncü səmanın üzərindədir və beşinci səma onun üzərində bir qübbədir. Altıncı yer beşinci

səmanın üzərindədir və altıncı səma onun üzərində bir qübbədir. Yeddinci yer altıncı səmanın üzərindədir və yeddinci səma onun üzərində bir qübbədir. Bərəkətli və Uca Rəhmanın Ərşi isə yeddinci səmanın üzərindədir. Qüdrətli və Əzəmətli Allahın bu buyruğu da elə budur: "Allah yeddi göyü və bir o qədər də yeri yaradandır. Əmr onların arasında nazil olar..." (Talaq, 12). Əmr sahibi (sahibul-əmr) isə Rəsulullah (sallallahu əleyhi və alihi və səlləm) və Rəsulullahdan sonra yer üzündə qərar tutan Vəsidir. Əmr ona göyün üstündən, göylərin və yerlərin arasından nazil olar.»

Dedim: — Deməli, bizim altımızda yalnız bir yermi var?

Buyurdu: «Bizim altımızda yalnız bir yer var; o altısı isə bizim üstümüzdədir.»

Mənbə: Əllamə Bəhrani, əl-Bürhan fi təfsiril-Quran, cild 3, səhifə 224 (Şeyx Səduq, Uyun əxbarir-Riza əsərinə istinadən).

2.əl-Əyyaşi: əl-Hüseyn ibn Xaliddən nəql edir ki, o dedi:

Əbul-Həsən ər-Rizaya (İmam Əli ibn Musa ər-Riza əleyhissalam) dedim:

— Mənə Allahın «And olsun yollarla/hörüklərlə dolu səmaya!» (Zariyat, 7) buyruğu haqqında xəbər verin.

Buyurdu: «(Səma) yerə hörülmüşdür (bağlanmışdır)» — və barmaqlarını bir-birinə keçirib tor şəklinə saldı.

Soruşdum:

— Səma yerə necə hörülə (bağlana) bilər ki, O (Allah): "Görə bildiyiniz bir sütun olmadan göyləri yüksəltdi" (Rəd, 2) buyurur?

Buyurdu: «Sübhənallah! Məgər O, "Görə bildiyiniz bir sütun olmadan" buyurmurmu?!»

Dedim: — Bəli.

Buyurdu: «Deməli, orada sütunlar var, lakin görünmür.»

Dedim: — Bu necə olur?

Sol ovqunu açdı, sonra sağ əlini onun üzərinə qoyub buyurdu: «Bu, dünya torpağıdır (yeridir), dünya səması isə onun üzərində bir qübbədir...»

Mənbə: Əllamə Bəhrani, əl-Bürhan fi təfsiril-Quran, cild 3, səhifə 224 (Təfsirul-Əyyaşiyyə istinadən).

3.Əli ibn İbrahim dedi: Atam mənə əl-Hüseyn ibn Xaliddən, o da Əbul-Həsən ər-Rizadan (İmam Əli ibn Musa ər-Riza əleyhissalam) nəql etdi ki, (əl-Hüseyn ibn Xalid) dedi:

İmam əleyhissalamdan soruşdum:

— Mənə Qüdrətli və Əzəmətli Allahın «And olsun yollarla/hörüklərlə dolu səmaya!» (Zariyat, 7) buyruğu haqqında xəbər verin.

Buyurdu: «Səma yerə hörülmüşdür (bağlanmışdır)» — və barmaqlarını bir-birinə keçirib tor şəklinə saldı.

Soruşdum:

— Səma yerə necə hörülə (bağlana) bilər ki, Allah: "Görə bildiyiniz bir sütun olmadan göyləri yüksəltdi" (Rəd, 2) buyurur?

Buyurdu: «Sübhənallah! Məgər Allah "Görə bildiyiniz bir sütun olmadan" buyurmurmu?»

Dedim: — Bəli.

Buyurdu: «Deməli, orada sütunlar var, lakin siz onları görmürsünüz.»

Dedim: — Canım sənə fəda olsun, bu necə olur?

(Rəvayətçi) dedi: İmam sol ovçunu açdı, sonra sağ əlini onun üzərinə qoyub buyurdu:

«Bu, dünya torpağıdır (yeridir), dünya səması isə onun üzərində bir qübbədir. İkinci yer dünya səmasının üzərindədir və ikinci səma onun üzərində bir qübbədir. Üçüncü yer ikinci

səmanın üzərindədir və üçüncü səma onun üzərində bir qübbədir. Dördüncü yer üçüncü səmanın üzərindədir və dördüncü səma onun üzərində bir qübbədir. Beşinci yer dördüncü səmanın üzərindədir və beşinci səma onun üzərində bir qübbədir. Altıncı yer beşinci səmanın üzərindədir və altıncı səma onun üzərində bir qübbədir. Yeddinci yer altıncı səmanın üzərindədir və yeddinci səma onun üzərində bir qübbədir. Bərəkətli və Uca Rəhmanın Ərşi isə yeddinci səmanın üzərindədir. Qüdrətli və Əzəmətli Allahın bu buyruğu da elə budur: "O Allah ki, yeddi göyü və bir o qədər də yeri yaratdı. Əmr onların arasında nazil olar..." (Talaq, 12). Əmr sahibi (sahibul-əmr) isə Rəsulullah (sallallahu əleyhi və alihi və səlləm) və Rəsulullahdan sonra yer üzündə qərar tutan Vəsidir. Əmr ona göyün üstündən, göylərin və yerlərin arasından nazil olar.»

Dedim: — Deməli, bizim altımızda yalnız bir yermi var?

Buyurdu: «Bizim altımızda yalnız bir yer var; o altısı isə bizim üstümüzdədir.»

Mənbə: Əllamə Bəhrani, əl-Bürhan fi təfsiril-Quran, cild 5, səhifə 157 (Təfsiru Qummiyə istinadən).

4.Əli ibn İbrahim dedi: Atam mənə əl-Hüseyn ibn Xaliddən, o da Əbul-Həsən ər-Rizadan (İmam Əli ibn Musa ər-Riza əleyhissalam) nəql etdi ki, (əl-Hüseyn ibn Xalid) dedi:

İmam əleyhissalamdan soruşdum:

— Mənə Qüdrətli və Əzəmətli Allahın «And olsun yollarla/hörüklərlə dolu səmaya!» (Zariyat, 7) buyruğu haqqında xəbər verin.

Buyurdu: «O, yerə hörülmüşdür (bağlanmışdır)» — və barmaqlarını bir-birinə keçirib tor şəklinə saldı.

Soruşdum:

— Səma yerə necə hörülə (bağlana) bilər ki, Allah: "Görə bildiyiniz bir sütun olmadan göyləri yüksəltdi" (Rəd, 2) buyurur?

Buyurdu: «Sübhənallah! Məgər Allah "Görə bildiyiniz bir sütun olmadan" buyurmurmu?!»

Dedim: — Bəli.

Buyurdu: «Deməli, orada sütunlar var, lakin siz onları görmürsünüz.»

Dedim: — Canım sənə fəda olsun, bu necə olur?

(Rəvayətçi) dedi: İmam sol ovçunu açdı, sonra sağ əlini onun üzərinə qoyub buyurdu:

«Bu, dünya torpağıdır (yeridir), dünya səması isə onun üzərində bir qübbədir. İkinci yer

dünya səmasının üzərindədir və ikinci səma onun üzərində bir qübbədir. Üçüncü yer ikinci səmanın üzərindədir və üçüncü səma onun üzərində bir qübbədir. Dördüncü yer üçüncü səmanın üzərindədir və dördüncü səma onun üzərində bir qübbədir. Beşinci yer dördüncü səmanın üzərindədir və beşinci səma onun üzərində bir qübbədir. Altıncı yer beşinci səmanın üzərindədir və altıncı səma onun üzərində bir qübbədir. Yeddinci yer altıncı səmanın üzərindədir və yeddinci səma onun üzərində bir qübbədir. Bərəkətli və Uca Rəhmanın Ərşi isə yeddinci səmanın üzərindədir. Qüdrətli və Əzəmətli Allahın bu buyruğu da elə budur: "Yeddi göyü təbəqələr halında və bir o qədər də yeri yaradan O Allahdır. Əmr onların arasında nazil olar..." (Mülk, 3 və Talaq, 12). Əmr sahibi (sahibul-əmr) isə Rəsulullah (sallallahu əleyhi və alihi və səlləm) və Rəsulullahdan sonra yer üzündə qərar tutan Vəsidir. Əmr ona göyün üstündən, göylərin və yerlərin arasından nazil olar.»

Dedim: — Deməli, bizim altımızda yalnız bir yermi var?

Buyurdu: «Bizim altımızda yalnız bir yer var; o altısı isə bizim üstümüzdədir.»

(Sonda müəllif əlavə edir:)

Ət-Təbarsi dedi: Əl-Əyyaşi öz sənədilə əl-Hüseyn ibn Xaliddən, o da Əbul-Həsəndən (əleyhissalam) rəvayət etmiş və göylərin və

yerlərin vəsfinə dair hədisi Əli ibn İbrahimin rəvayətində zikr etdiyimiz kimi bəyan etmişdir.

Mənbə: Əllamə Bəhrani, əl-Bürhan fi təfsiril-Quran, cild 5, səhifə 414 (Zariyat surəsinin təfsirində Təfsiru Qummi və Təfsiruş-Şeyx Təbarsiyə istinadən).

Rəd surəsi, ayə 3

وَهُوَ الَّذِي مَدَّ الْأَرْضَ وَجَعَلَ فِيهَا رَوَاسِيَ وَأَنْهَارًا ۚ وَمِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ جَعَلَ فِيهَا رُجُومًا ۚ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ

Və bu yeri döşəyən, orada sabit və möhkəm dağlar və çaylar yaradan və orada bütün meyvələrdən (və heyvanlardan, bitkilərin toxumlarından) cüt-cüt və erkək və dişi yaradan Odur! Gecəni (tədriclə, gecələrin uzanan vaxtlarında)

**gündüzün üzərinə örtür. Şübhəsiz,
bunda (atmosfer dəyişkənliyində)
Onun zat və sifətlərinin birliyinə dair)
düşünən dəstə üçün nişanələr vardır.**

Qeyd: Bu ayə barədə hədis tapa bilmədim

Rəd surəsi, ayə 4

**وَفِي الْأَرْضِ قِطْعٌ مُتَجَاوِرَاتٍ وَجَنَّاتٌ مِنْ أَعْنَابٍ وَزَرْعٌ
وَنَخِيلٌ صِنْوَانٌ وَغَيْرُ صِنْوَانٍ يُسْقَى بِمَاءٍ وَاحِدٍ وَنُفِضَ
بَعْضُهَا عَلَى بَعْضٍ فِي الْأُكُلِ ۚ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ
يَعْقِلُونَ**

**Və yer üzündə bir-birinin kənarında
olan qitələr, üzüm bağları, əkinlər və
bir kökdən və müxtəlif köklərdən olan
xurma ağacları vardır ki, hamısı bir su
ilə suvarılırlar və bununla belə,
məhsul baxımından onların bəzisini**

bəzisindən üstün edirik. Həqiqətən bunda (yaradılışın bu müxtəlifliyində) ağıllarını işlədən dəstə üçün nişanələr vardır.

Hədis (Təfsir)

1.İbn Şəhraşub: Əl-Xarkuşidən («Şərəful-Mustafa» kitabında), əs-Sələbidən («əl-Kəşf vəl-bəyan» kitabında) və əl-Fədl ibn Şazandan («əl-Əmali» kitabında — mətn ona aiddir) öz isnadları ilə Cabir ibn Abdullahdan nəql edirlər ki, o dedi:

Rəsulullahın (sallallahu əleyhi və alihi və səlləm) Əliyə (əleyhissalam) belə buyurduğunu eşitdim:

«İnsanlar müxtəlif ağaclardandır; mən və sən isə eyni bir ağacdəniz!»

— Sonra Peyğəmbər bu ayəni oxudu: «...üzüm bağları, əkinlər, bir kökdən və müxtəlif köklərdən bitən xurma ağacları vardır ki, onların hamısı bir su ilə suvarılır...» (Rəd, 4) — (və əlavə etdi:) «Yəni Peyğəmbər ilə və səninlə (suvarılır).»

(Sonda müəllif əlavə edir:)

Dedi: Və an-Natanzi «əl-Xəsais» kitabında bunu Səlmandan rəvayət etmişdir.

Mənbə: Əllamə Bəhrani, əl-Bürhan fi təfsiril-Quran, cild 3, səhifə 225 (İbn Şəhraşubun Mənaqibu Ali Əbi Talib əsərinə istinadən).

2.əl-Əyyaşi: əl-Xəttab əl-Əvvərdən, o da mürsəl olaraq (sənədi qaldıraraq) Ali-Məhəmmədin (əleyhimussalam) elm və fəqih əhlindən nəql edir ki, buyurdu:

«"Yer üzündə bir-birinə qonşu olan qitələr (torpaq sahələri) vardır..." (Rəd, 4) — yəni: bu pak/bərəkətli torpaq bu şoran (şor) torpaqla qonşudur, lakin ondan deyildir; necə ki, bir qövmlə başqa bir qövmlə qonşu olar, lakin onlardan olmaz.»

Mənbə: Əllamə Bəhrani, əl-Bürhan fi təfsiril-Quran, cild 3, səhifə 225 (Təfsirul-Əyyaşiyyə istinadən).

Rəd surəsi, ayə 5

وَإِنْ تَعَجَّبَ فَعَجَبْ قَوْلُهُمْ إِذَا كُنَّا تُرَابًا أَلَيْسَ لَنَا خَلْقٌ
جَدِيدٌ ۚ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ ۖ وَأُولَٰئِكَ الْأَغْلَالُ فِي
أَعْنَاقِهِمْ ۖ وَأُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ ۖ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

Əgər (bir şeyə) təəccüblənirsənsə, onda təəccüblü onların (dedikləri) «məgər (öləndən sonra) torpaq olan zaman biz doğrudanmı yeni bir yaradılışda olacağıq?» sözləridir. Onlar özlərinin Rəbbinə küfr etmiş kəslərdir və onların boyunlarında (dünyada zəlalət, axirətdə isə od) zəncirlər(i) vardır. Onlar od əhlidirlər ki, orada əbədi qalacaqlar.

Qeyd: Bu ayə barədə hədis tapa bilmədim

Rəd surəsi, ayə 6

وَيَسْتَعْجِلُونَكَ بِالسَّيِّئَةِ قَبْلَ الْحَسَنَةِ وَقَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِمُ
الْمَثَلَاتُ وَإِنَّ رَبَّكَ لَذُو مَغْفِرَةٍ لِلنَّاسِ عَلَى ظُلْمِهِمْ وَإِنَّ
رَبَّكَ لَشَدِيدُ الْعِقَابِ

Onlardan qabaq (keçmiş ümmətlərə) ibrətamiz bəlalərin (gəlib) keçmiş olduğu(nu bildikləri) halda, onlar səndən rəhmət (tələbin)dən qabaq, əzab(ın nazil olmasın)a tələsməyini istəyirlər. Həqiqətən sən Rəbbin insanların zümlərinə baxmayaraq onlara qarşı (böyük bir) bağışlama sahibidir və əlbəttə, Rəbbin (əzaba layiq olanlara) şiddətli cəza verəndir.

Hədis (Təfsir)

1.İbn Babaveyh (Şeyx Səduq) dedi: Bizə Əbu Əli əl-Hüseyn ibn Əhməd əl-Beyhəqi Nişapurda, üç yüz əlli ikinci (352) ildə hədis rəvayət edib dedi: Bizə Məhəmməd ibn Yəhya əs-Suli xəbər verib dedi: Bizə İbn Zəkvan hədis rəvayət edib dedi: İbrahim ibn əl-Abbasa belə deyərkən eşitdim:

Biz İmam Rizanın (əleyhissalam) məclisində idik və böyük günahları (kəbair), eləcə də mötəzililərin bu haqda: "Böyük günahlar bağışlanmaz" deyə bildirdikləri görüşü müzakirə etdik.

İmam Riza (əleyhissalam) buyurdu:

«Əbu Əbdullah (İmam Cəfər əs-Sadiq əleyhissalam) buyurmuşdur: Quran mötəzililərin sözünün əksinə nazil olmuşdur. Cəlalı Uca olan Allah buyurur: "Şübhəsiz ki, Rəbbin insanların zalımlığına (etdikləri zülmə) baxmayaraq onlar üçün məğfirət (bağışlanma) sahibidir." (Rəd, 6)»

Mənbə: Əllamə Bəhrani, əl-Bürhan fi təfsiril-Quran, cild 3, səhifə 226 (Şeyx Səduq, Uyun əxbarir-Riza əsərinə istinadən).

2.Və «ət-Tövhid» kitabında (rəvayət olunur): Bizə Əbu Əli əl-Hüseyn ibn Əhməd əl-Beyhəqi Nişapurda, üç yüz əlli ikinci (352) ildə hədis rəvayət edib dedi: Bizə Məhəmməd ibn Yəhya əs-Suli xəbər verib dedi: Bizə atam Zəkvan hədis rəvayət edib dedi: İbrahim ibn əl-Abbasa belə deyərkən eşitdim:

Biz İmam Rizanın (əleyhissalam) məclisində idik və böyük günahları, eləcə də mötəzililərin

bu haqda: "Şübhəsiz ki, onlar (böyük günahlar) bağışlanmaz" deyə bildirdikləri görüşü müzakirə etdilər.

İmam Riza (əleyhissalam) buyurdu:

«Əbu Əbdullah (İmam Cəfər əs-Sadiq əleyhissalam) buyurmuşdur: Quran mötəzililərin sözünün əksinə nazil olmuşdur. Cəlalı Uca olan Allah buyurur: "Şübhəsiz ki, Rəbbin insanların zalımlığına (etdikləri zülmə) baxmayaraq onlar üçün məğfirət (bağışlanma) sahibidir." (Rəd, 6)»

Mənbə: Mirza Məşhədi, Təfsiru Kənzil-dəqaiq, cild 6, səhifə 411 (Şeyx Səduqun ət-Tövhid əsərinə istinadən).

Rəd surəsi, ayə 7

وَيَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْلَا نُزِّلَ عَلَيْهِ آيَةٌ مِنْ رَبِّهِ ۚ إِنَّمَا أَنْتَ مُنْذِرٌ ۚ وَلِكُلِّ قَوْمٍ هَادٍ

Və küfr edənlər «nə üçün ona Rəbbi tərəfindən (Salehin dəvəsi, Musanın

əsası və İsanın süfrəsi kimi) bir nişanə və möcüzə nazil olmamışdır?!» deyirlər. Əslində sən yalnız bir qorxudansan (və möcüzə sənə ixtiyarın və onların seçimi ilə deyil, Allahın əlindədir) və (bəşər cəmiyyətindən olan) hər bir dəstə üçün bir doğru yol göstərən (ya peyğəmbər, ya imam ya da rəhbər) vardır.

Hədis (Təfsir)

1.Süleyym ibn Qeys əl-Hilali: Onun kitabından, Qeys ibn Sə'd ibn Ubadənin Muaviyə ilə olan bir söhbətindəki rəvayətindən köçürdüm. Qeys dedi:

«Rəsulullahın (sallallahu əleyhi və alihi və səlləm) ruhu qəbz edildikdə Ənsar atamın yanına toplaşmış dedilər: "Sə'də bəyətimizdir." Bu zaman Qureyş gəldi və Əli ilə onun əhli-beytinin (əleyhimussalam) hüccəti (dəlil-sübutu) ilə, Onun haqqı və qohumluğu ilə bizimlə mübahisə edib üstün gəldilər. Beləliklə, Qureyş Ənsara və Ali-Məhəmmədə (əleyhimussalam) zülm etməkdən başqa bir şey etmədi. And olsun ömrümə ki, Əli ibn Əbi Talib və ondan sonra

onun övladları (əleyhimussalam) durarkən neçə ki Ənsardan, neçə ki Qureyşdən, neçə ki ərəbdən və neçə ki əcəmdən bir kəsin xilafətdə heç bir haqqı və payı yoxdur!»

Muaviyə qəzəblənib dedi:

— Ey İbn Sə'd! Bunu kimdən götürmüşən, kimdən rəvayət edirsən və kimdən eşitmisən? Atan bu hədisi sənə danışib və bunu ondan götürmüşən?

Qeys ibn Sə'd dedi:

— Mən bunu atamdan daha xeyirli olan və üzərimdəki haqqı atamın haqqından daha böyük olan bir kəsdən götürmüşəm.

(Muaviyə) dedi: — O kimdir?

Dedi: — Bu ümmətin alimi, rəbbani alimi, Siddiqi (ən doğru sözlüsü) və Faruqu (haqqı batildən ayıranı) olan Əli ibn Əbi Talibdir (əleyhissalam); O kəs ki, Allah Onun haqqında: "De: Mənimlə sizin aranızda şahid olaraq Allah və yanında Kitab elmi olan bəs edər!" (Rəd, 43) ayəsini nazil etmişdir.

(Rəvayətçi dedi:) Qeys Əli (əleyhissalam) haqqında nazil olan heç bir ayəni buraxmayıb hamısını zikr etdi.

Muaviyə dedi: — Bu ümmətin Siddiqi Əbu Bəkr, Faruqu Ömərdir, yanında Kitab elmi olan isə Abdullah ibn Səlamdır.

Qeys dedi: — Bu sifətlərə məhz Allahın haqqında "Məgər Rəbbindən açıq-aydın bir dəlil üzərində olan və ardından Ondən bir şahid gələn kəs..." (Hud, 17) nazil etdiyi, haqqında "Sən ancaq xəbərdar edənsən (qorxudansən) və hər bir qövmlə üçün bir yol göstərən (hidayətçi) vardır" (Rəd, 7) nazil etdiyi və Rəsulullahın (sallallahu əleyhi və alihi və səlləm) Qədir-Xum günündə təyin edərək "Mən kimə özündən daha övlayamsa, Əli də ona özündən daha övladır" buyurduğu və Təbuk döyüşündə "Sənin mənə olan mənzilətin Harunun Musaya olan mənziləti kimidir, bir fərqlə ki, məndən sonra peyğəmbər yoxdur" buyurduğu şəxs (Əli) daha layıqdır və daha haqlıdır!

Mənbə: Əllamə Bəhrani, əl-Bürhan fi təfsiril-Quran, cild 3, səhifə 92 (Süleyman ibn Qeys əl-Hilalinin kitabına istinadən).

2.İbn Babavəyh (Şeyx Səduq) dedi: Bizə Əhməd ibn İsmayıl hədis rəvayət edib dedi: Bizə Məhəmməd ibn Həmmam, Əbdullah ibn Cəfər əl-Himyəridən, o da Musa ibn Müslimdən, o da Məs'ədədən nəql edib dedi:

İmam Sadiqin (əleyhissalam) yanında idim. Bu zaman əsasında söykənərək belə bükülmüş yaşlı bir qoca onun yanına gəlib salam verdi. Əbu

Əbdullah (əleyhissalam) onun salamının cavabını verdi. Sonra qoca dedi:

— Ey Allah Rəsulunun oğlu, əlini mənə uzat, onu öpüm.

İmam əlini uzatdı, qoca onun əlindən öpdü və sonra ağladı. Əbu Əbdullah (əleyhissalam) ona buyurdu:

— Ey qoca, səni ağladan nədir?

Qoca dedi:

— Canım sənə fəda olsun, yüz ildirdir ki, sizin Qaiminizi (zühur edəcək İmamınızı) gözləyirəm, "bu ay zühur edər", "bu il zühur edər" deyirəm. Artıq yaşım ötüb, dərim nazilib, sümüyüm incəlib və əcəlim yaxınlaşıb. Lakin sizdə sevdiyim, arzuladığım şeyi görmürəm; sizi öldürülmüş, diyardan-diyara qovulmuş görürəm, düşmənlərinizin isə qanad açıb uçuğunu (səltənət sürdüynü) görürəm, bəs necə ağlamayım?!

Əbu Əbdullahın (əleyhissalam) gözləri yaşardı, sonra buyurdu:

— Ey qoca, əgər Allah səni Qaimimizi görənədək yaşatsa, bizimlə birlikdə ən uca məqamda olarsan. Yox əgər ölüm sənə yetişsə, Qiyamət günü Məhəmmədin (sallallahu əleyhi və alihi və səlləm) Səqəli (ağır/dəyərli əmanəti) ilə gələrsən; biz isə onun Səqəliyik. Çünki Peyğəmbər (sallallahu əleyhi və alihi və səlləm) buyurmuşdur: "Mən sizin aranızda iki dəyərli

əmanət (Səqələyn) qoyub gedirəm; onlardan möhkəm tutunsanız, heç vaxt azmazsınız: Allahın Kitabı və itrətim olan Əhli-beytim."

Qoca dedi:

— Bu xəbəri eşitdikdən sonra artıq heç nəyə əhəmiyyət vermərəm (ölümümə belə)!

Sonra İmam buyurdu:

— Ey qoca, bil ki, bizim Qaimimiz Həsənin sulbündən (nəslindən) çıxacaq, Həsən Əlinin sulbündən çıxacaq, Əli Məhəmmədin sulbündən çıxacaq, Məhəmməd Əlinin sulbündən çıxacaq, Əli isə mənim bu oğlumun sulbündən çıxacaq — və oğlu Musaya (əleyhissalam) işarə etdi — bu da mənim sulbündən çıxmışdır. Biz on iki nəfərik, hamımız məsumuq, pak edilmişlərik.

Qoca soruşdu:

— Ey ağam, bəziniz bəzinizdən üstündürmü?

Buyurdu:

— Xeyr, biz fəzilətdə bərabərik, lakin bəzimiz bəzimizdən daha elmlidir.

Sonra buyurdu:

— Ey qoca, And olsun Allaha, əgər dünyadan cəmi bir gün qalsa belə, Allah bizim Əhli-beytdən olan Qaimimiz zühur edənədək o günü uzadar. Ağah olun ki, bizim şüalərimiz onun qeybət dövründə fitnəyə və heyranlığa

(sərgərdanlığa) düşəcəklər. O zaman Allah xalis bəndələrini Öz hidayəti üzərində sabitqədəm edər. Allahım, bu işdə onlara kömək ol!

Mənbə: Əllamə Bəhrani, əl-Bürhan fi təfsiril-Quran, cild 3, səhifə 226 (Şeyx Səduqun Kifayətul-əsər əsərinə istinadən).

3.Və ondan (Şeyx Səduqdan) rəvayət olunur ki, dedi: Bizə Əli ibn əl-Həsən ibn Məhəmməd hədis rəvayət edib dedi: Bizə Utbə ibn Əbdullah əl-Himsi Məkkədə, üç yüz səksəninci (380) ildə ona oxunarkən hədis rəvayət edib dedi: Bizə Əli ibn Musa əl-Qətəfani hədis rəvayət edib dedi: Bizə Əhməd ibn Yusif əl-Himsi hədis rəvayət edib dedi: Mənə Məhəmməd ibn Ukkaşə hədis rəvayət edib dedi: Bizə Hüseyn ibn Zeyd ibn Əli hədis rəvayət edib dedi: Bizə Əbdullah ibn əl-Həsən atasından, o da İmam Həsəndən (əleyhissalam) nəql edib dedi:

Rəsulullah (sallallahu əleyhi və alihi və səlləm) bir gün xütbə oxudu və Allaha həmd-səna etdikdən sonra buyurdu:

— Ey insanlar! Deyəsən, mən dəvət olunmuşam və bu dəvətə cavab verməkdəyəm (ömrümün sonu yaxınlaşır). Mən sizin aranızda iki dəyərli əmanət (Səqələyn) qoyub gedirəm: Allahın Kitabı və itrətim olan Əhli-beytim. Onlardan

tutunsanız, heç vaxt azmazsınız. Onlardan öyrənin, onlara dərs keçməyə çalışmayın, çünki onlar sizdən daha elmlidirlər. Yer üzü onlardan xali olmaz; əgər xali olsa, yer öz əhlini udar.

Sonra Peyğəmbər (sallallahu əleyhi və alihi və səlləm) buyurdu:

— Allahım, mən bilirəm ki, elm yox olub kəsilməz. Sən Öz məxluqatına hüccət olan bir kəsdən yer üzünü xali etməzsən — istər aşkarda olub itaət olunmasın, istərsə də qorxub gizlənmiş olsun; təki Sənin hüccətin batil olmasın və dostların onları hidayət etdikdən sonra azmasınlar. Onlar sayca ən az, Allah yanında isə qədr-qiymətcə ən böyük olanlardır.

Minbərdən endikdə mən ondan soruşdum:

— Ey Allahın Rəsulu, məgər bütün məxluqata hüccət sən deyilsən?

Buyurdu:

— Ey Həsən! Allah buyurur: "Sən ancaq xəbərdar edənsən (qorxudansan) və hər bir qövm üçün bir yol göstərən (hidayətçi) vardır." (Rəd, 7) Mən xəbərdar edənəm, Əli isə hidayət edəndir (yol göstərəndir).

Soruşdum:

— Ey Allahın Rəsulu, bəs "Yer üzü hüccətdən xali olmaz" sözün necə?

Buyurdu:

— Bəli! Məndən sonra İmam və hüccət Əlidir; ondan sonra İmam və hüccət sənsən; səndən sonra İmam, hüccət və xəlifə Hüseynidir. Lətif və Xəbir olan Allah mənə xəbər verdi ki, Hüseynin sulbündən (nəslindən) Əli adlı, babası Əlinin adını daşıyan bir övlad dünyaya gələcək. Hüseyn dünyadan köçdükdə, ondan sonra bu işə oğlu Əli rəhbərlik edəcək və o, atasından sonra İmam və hüccətdir.

və Allah Əlinin sulbündən mənim adımlı daşıyan, insanlardan mənə ən çox bənzəyən bir övlad dünyaya gətirəcək; onun elmi mənim elmim, hökmü mənim hökmümdür. O, atasından sonra İmam və hüccətdir.

və Allah-Taala Məhəmmədin sulbündən Cəfər adlı bir övlad dünyaya gətirəcək ki, o, sözdə və əməldə insanların ən doğrusudur. O, atasından sonra İmam və hüccətdir.

və Allah-Taala Cəfərin sulbündən Musa adlı, Musa ibn İmranın (əleyhissalam) adını daşıyan bir övlad dünyaya gətirəcək ki, insanlardan ən çox ibadət edənidir. O, atasından sonra İmam və hüccətdir.

və Allah-Taala Musanın sulbündən Əli adlı bir övlad dünyaya gətirəcək ki, Allah elminin mədəni (mənbəyi) və hökmünün məkanıdır. O, atasından sonra İmam və hüccətdir.

və Allah Əlinin sulbündən Məhəmməd adlı bir övlad dünyaya gətirəcək; o, atasından sonra İmam və hüccətdir.

və Allah-Taala Məhəmmədin sulbündən Əli adlı bir övlad dünyaya gətirəcək; o, atasından sonra İmam və hüccətdir.

və Allah-Taala Əlinin sulbündən Həsən adlı bir övlad dünyaya gətirəcək; o, atasından sonra İmam və hüccətdir.

və Allah-Taala Həsənin sulbündən Hüccət olan Qaimi — öz şüalərinin İmamını və dostlarının xilaskarını dünyaya gətirəcək. O, görünməyəcək qədər qeybə çəkiləcək; belə ki, bir qövm onun əmrindən dönəcək, digərləri isə onun üzərində sabit qalacaq və "Əgər doğru deyirsinizsə, bu vəd nə vaxtdır?" (Yunus, 48) deyəcəklər. Əgər dünyadan cəmi bir gün qalsa belə, Qüdrətli və Əzəmətli Allah bizim Qaimimiz zühur edənədək o günü uzadar. O, yer üzünü zülm və ədalətsizliklə dolduğu kimi, qist (bərabərlik) və ədalətlə doldurar.

Yer üzünü sizdən xali olmaz. Allah mənim elmimi və fəhmimi (anlayışımı) sizə bəxş etmişdir. Mən Bərəkətli və Uca Allaha dua etdim ki, elmi və fıqhi mənim nəslimdə, nəslimin nəslində, zürriyyətimdə və zürriyyətimin zürriyyətində qərar versin.

Mənbə: Əllamə Bəhrani, əl-Bürhan fi təfsiril-Quran, cild 3, səhifə 227 (Şeyx Səduqun Kifayətul-əsər əsərinə istinadən).

4.Məhəmməd ibn Yəqub (əl-Kuleyni):
Əshabımızdan bir neçə nəfərdən, onlar Əhməd ibn Məhəmməddən, o Hüseyn ibn Səiddən, o an-Nadr ibn Suveyd və Fədalə ibn Əyyubdan, onlar Musa ibn Bəkrdən, o da əl-Fudeyldən nəql edir ki, o dedi:

Əbu Əbdullahdan (İmam Cəfər əs-Sadiq əleyhissalam) Qüdrətli və Əzəmətli Allahın: "...hər bir qövmlə üçün bir yol göstərən (hidayətçi) vardır" (Rəd, 7) buyruğu haqqında soruşdum.

İmam buyurdu:

«Hər bir İmam özünün daxilində olduğu əsr (dövr/nəsil) üçün bir hidayətçidir (yol göstərəndir).»

Mənbə: Əllamə Bəhrani, əl-Bürhan fi təfsiril-Quran, cild 3, səhifə 228 (Şeyx Kuleyninin əl-Kafi əsərinə istinadən).

5.Və ondan (Şeyx Kuleynidən) rəvayət olunur:
Əli ibn İbrahimdən, o atasından, o Məhəmməd ibn Əbi Umeyrdən, o İbn Uzeynədən, o da Bureyd əl-İclidən nəql edir ki, İmam Əbu Cəfər (İmam Bəqir əleyhissalam) Qüdrətli və Əzəmətli Allahın: "Sən ancaq xəbərdar edənsən (qorxudansan) və hər bir qövmlə üçün bir yol

göstərən (hidayətçi) vardır" (Rəd, 7) buyruğu haqqında belə buyurdu:

«Xəbərdar edən Rəsulullahdır (sallallahu əleyhi və alihi və səlləm). Bizdən olan hər bir zamanın hidayətçisi (insanları) Peyğəmbərin (sallallahu əleyhi və alihi və səlləm) gətirdiyinə hidayət edər. Ondan sonra gələn hidayətçilər ilk olaraq Əlidir (əleyhissalam), daha sonra isə bir-birinin ardınca gələn vəsilərdir (imamlardır).»

Mənbə: Əllamə Bəhrani, əl-Bürhan fi təfsiril-Quran, cild 3, səhifə 228 (Şeyx Kuleyninin əl-Kafi əsərinə istinadən).

6.Və ondan (Şeyx Kuleynidən) rəvayət olunur: Hüseyn ibn Məhəmməd əl-Əş'əridən, o Muəlla ibn Məhəmməddən, o Məhəmməd ibn Cümhurdan, o Məhəmməd ibn İsmayıldan, o Sə'dandan, o da Əbu Bəsirdən nəql edir ki, o dedi:

Əbu Əbdullaha (İmam Cəfər əs-Sadiq əleyhissalam) "Sən ancaq xəbərdar edənsən (qorxudansan) və hər bir qövmlə üçün bir yol göstərən (hidayətçi) vardır" (Rəd, 7) ayəsi barədə soruşdum.

İmam buyurdu:

— Rəsulullah (sallallahu əleyhi və alihi və səlləm) xəbərdar edəndir, Əli (əleyhissalam) isə hidayətçidir. Ey Əbu Məhəmməd, məgər bu gün bir hidayətçi varmı?

Mən dedim:

— Bəli, canım sənə fəda olsun! Sizdən bir-birinin ardınca hidayət edən (və nur saçan) bir hidayətçi var olmaqda davam etdi, nəhayət növbə sənə çatdı.

İmam buyurdu:

— Allah sənə rəhm eləsin, ey Əbu Məhəmməd! Əgər bir ayə bir şəxs haqqında nazil olduqdan sonra o şəxs vəfat etdikdə ayə də ölmüş olsaydı, onda Kitab (Quran) da ölmüş olardı. Lakin Quran diridir və keçmişdəkilər haqqında cərəyan etdiyi (tətbiq olunduğu) kimi, geridə qalanlar (gələcək nəsillər) haqqında da cərəyan etməkdədir.

Mənbə: Əllamə Bəhrani, əl-Bürhan fi təfsiril-Quran, cild 3, səhifə 228 (Şeyx Kuleyninin əl-Kafi əsərinə istinadən).

7.Və ondan (Şeyx Kuleynidən) rəvayət olunur: Məhəmməd ibn Yəhyadan, o Əhməd ibn Məhəmməddən, o Hüseyn ibn Səiddən, o Səfvandan, o Mənsurdan, o Əbdürrəhim əl-

Qəsirdən, o da İmam Əbu Cəfərdən (İmam Bəqir əleyhissalam) nəql edir ki, Bərəkətli və Uca Allahın: "Sən ancaq xəbərdar edənsən (qorxudansan) və hər bir qövm üçün bir yol göstərən (hidayətçi) vardır" (Rəd, 7) buyruğu haqqında belə buyurdu:

«Xəbərdar edən Rəsulullahdır (sallallahu əleyhi və alihi və səlləm), Əli (əleyhissalam) isə hidayətçidir (yol göstərəndir). Agah olun, And olsun Allaha, bu (hidayətçilik məqamı) bizdən getməmişdir və Qiyamətə qədər də bizdə olmaqda davam edəcəkdir.»

(Əllamə Bəhrani əlavə edir:) Məhəmməd ibn əl-Həsən əs-Səffar da «Bəsairud-dərəcəat» kitabında bu hədisləri rəvayət etmişdir.

Mənbə: Əllamə Bəhrani, əl-Bürhan fi təfsiril-Quran, cild 3, səhifə 229 (Şeyx Kuleyninin əl-Kafi və Şeyx Səffarın Bəsairud-dərəcəat əsərlərinə istinadən).

8.İbn Babaveyh (Şeyx Səduq) dedi: Bizə Məhəmməd ibn İbrahim ibn İshaq (Allah ona rəhmət eləsin) hədis rəvayət edib dedi: Bizə Əbu Əhməd Əbdüləziz ibn Yəhya əl-Bəsri hədis rəvayət edib dedi: Bizə əl-Müğirə ibn Məhəmməd hədis rəvayət edib dedi: Mənə İbrahim ibn Məhəmməd ibn Əbdürrəhman əl-

Əzdi yüz on altıncı (116) ildə hədis rəvayət edib dedi: Bizə Qeys ibn ər-Rəbi və Mənsur ibn Əbil-Əsvəd, A'məşdən, o Minhal ibn Əmrdən, o da Əbbad ibn Əbdullahdan hədis rəvayət edib dedilər: Əli (əleyhissalam) buyurdu:

«Qurandan elə bir ayə nazil olmamışdır ki, mən onun harada nazil olduğunu, kimin haqqında nazil olduğunu, nə bəzədə nazil olduğunu və hamarda (düzənlikdə), yoxsa dağda nazil olduğunu bilməyim.»

Ondan soruşuldu:

— Bəs sənin haqqında nə nazil olmuşdur?

Buyurdu:

«Əgər mənə bu sualı verməsəydiniz, sizə xəbər verməzdim. Mənim haqqında bu ayə nazil olmuşdur: "Sən ancaq xəbərdar edənsən (qorxudansan) və hər bir qövm üçün bir yol göstərən (hidayətçi) vardır." (Rəd, 7) Rəsulullah (sallallahu əleyhi və alihi və səlləm) xəbərdar edəndir, mən isə Onun gətirdiyinə hidayət edənəm (yol göstərənəm).»

Mənbə: Əllamə Bəhrani, əl-Bürhan fi təfsiril-Quran, cild 3, səhifə 229 (Şeyx Səduqun əl-Əmali əsərinə istinadən).

9.Və ondan (Şeyx Səduqdan) rəvayət olunur ki, dedi: Bizə atam və Məhəmməd ibn əl-Həsən (Allah onların hər ikisindən razı olsun) hədis rəvayət edib dedilər: Bizə Sə'd ibn Əbdullah hədis rəvayət edib dedi: Bizə Məhəmməd ibn əl-Hüseyn ibn Əbil-Xəttab və Yəqub ibn Yəzid birlikdə Hammad ibn İsadən, o Hariz ibn Əbdullahdan, o da Məhəmməd ibn Müslimdən nəql edir ki, o dedi:

Əbu Əbdullaha (İmam Cəfər əs-Sadiq əleyhissalam) Uca Allahın: "Sən ancaq xəbərdar edənsən (qorxudansan) və hər bir qövm üçün bir yol göstərən (hidayətçi) vardır" (Rəd, 7) buyruğu haqqında soruşdum.

İmam buyurdu:

«Hər bir İmam öz zamanındakı qövm üçün bir hidayətçidir (yol göstərəndir).»

Mənbə: Əllamə Bəhrani, əl-Bürhan fi təfsiril-Quran, cild 3, səhifə 229 (Şeyx Səduqun Kamalud-din və təmamun-ni'mə əsərinə istinadən).

10.Əmirəl-müminin (Əli əleyhissalam) buyurdu:

«Yer üzü Allahın hüccətini (dəlil-sübutunu) bərpa edən bir İmamdan xali olmaz — istər aşkarda və tanınmış olsun, istərsə də qorxu

içində və gizlənmiş (tanınmaz) olsun. Bu, Allahın hüccətlərinin və aydın dəlillərinin batil olmaması üçündür.»

Mənbə: Əllamə Bəhrani, əl-Bürhan fi təfsiril-Quran, cild 3, səhifə 230 (Həzrət Əlinin Kümeyl ibn Ziyad ilə olan məşhur kəlamından).

11.Şeyx (Tusi) özünün «əl-Əmali» (Məcəlis) kitabında: Öz isnadı ilə Hüseyndən, o əl-Mufəddəldən, o da Əbu Əbdullahdan (İmam Cəfər əs-Sadiq əleyhissalam) nəql edir ki, İmam buyurdu:

«Allah Məhəmməddən (sallallahu əleyhi və alihi və səlləm) daha kəramətli (şərəfli) bir peyğəmbər göndərməmiş, ondan əvvəl (onun məqamında) heç kimi xəlq etməmişdir. Allah Məhəmməddən (sallallahu əleyhi və alihi və səlləm) əvvəl yaratdıqlarından heç bir kəslə Öz xalqını (bu dərəcədə) xəbərdar etməmişdir (qorxutmamışdır). Uca Allahın bu buyruğu da məhz buna işarədir: "Bu da əvvəlki xəbərdar edənlərdən (qorxudanlardan) bir xəbərdar edəndir." (Nəcm, 56) Və (yerinə görə) buyurmuşdur: "Sən ancaq xəbərdar edənsən (qorxudansan) və hər bir qövmlə üçün bir yol göstərən (hidayətçi) vardır." (Rəd, 7) On dən əvvəl xalq arasında (bu cür mütləq) itaət

olunan olmamışdır və ondan sonra da Qiyamət saati qapanana qədər, Allah yer üzünə və onun üzərində olanlara varis olanadək hər əsrdə (itaət olunan hidayətçi var olacaqdır).»

Mənbə: Əllamə Bəhrani, əl-Bürhan fi təfsiril-Quran, cild 3, səhifə 230 (Şeyx Tusinin əl-Əmali əsərinə istinadən).

12.Əli ibn İbrahim dedi: Mənə atam Hammaddan, o Əbu Bəsirdən, o da Əbu Əbdullahdan (İmam Cəfər əs-Sadiq əleyhissalam) rəvayət etdi ki, İmam buyurdu:

«Xəbərdar edən (Münzir): Rəsulullahdır (sallallahu əleyhi və alihi və səlləm). Hidayətçi (Hadi) isə Əmirəl-müminindir (əleyhissalam) və ondan sonra gələn İmamlardır (əleyhimussalam). Allahın: "və hər bir qövm üçün bir yol göstərən (hidayətçi) vardır" (Rəd, 7) buyruğu da məhz budur.»

Mənbə: Əllamə Bəhrani, əl-Bürhan fi təfsiril-Quran, cild 3, səhifə 230 (Əli ibn İbrahim əl-Qumminin Təfsiru əl-Qummi əsərinə istinadən).

Rəd surəsi, ayə 8

اللَّهُ يَعْلَمُ مَا تَحْمِلُ كُلُّ أُنْثَىٰ وَمَا تَغِيصُ الْأَرْحَامُ وَمَا
تَزِدَادُ^ط وَكُلُّ شَيْءٍ عِنْدَهُ بِمِقْدَارٍ

Allah (insan və qeyri-insan olmasından asılı olmayaraq) hər bir dişinin nə daşıdığını və onların bətnlərinin nəyi azaltdığını və nəyi çoxaltdığını (bətndəki övladların sayının bir və ya bir neçə olduğunu, hamiləlik dövrünün altı aydan bir ilə kimi nə qədər çəkəcəyini) bilir və (varlıq aləmini təşkil edən ünsürlərdən) hər bir şeyin Onun yanında (müəyyən) bir miqdarı vardır.

Hədis (Təfsir)

1.Məhəmməd ibn Yəqub (əl-Kuleyni):
Məhəmməd ibn Yəhyadan, o Əhməd ibn
Məhəmməddən, o Hüseyn ibn Səiddən, o
Hammad ibn İsadən, o Harizdən, o da adını
çəkdiyi bir şəxsdən, o da iki İmamdan birindən
(İmam Bəqir və ya İmam Sadiq
əleyhiməssalam) nəql edir ki, o, Qüdrətli və
Əzəmətli Allahın: "Allah hər bir dişinin nəyə
hamilə olduğunu, uşaqlıqların (bətnlərin) nəyi
əskiltdiyini (vaxtından əvvəl doğduğunu) və
nəyi artırdığını (vaxtından artıq saxladığını)
bilir" (Rəd, 8) buyruğu haqqında belə buyurdu:

«Əskiltmək (əl-ğayd): Doqquz aydan az olan hər
bir hamiləlikdir; artırmaq (mə təzdəd) isə:
Doqquz aydan artıq olan hər bir şeydir. Qadın
hamiləliyi zamanı xalis qan görərsə,
hamiləlikdə qan gördüyü günlərin sayı qədər
(doqquz ayın üzərinə) müddət artar.»

Mənbə: Əllamə Bəhrani, əl-Bürhan fi təfsiril-
Quran, cild 3, səhifə 233 (Şeyx Kuleyninin əl-
Kafi əsərinə istinadən).

2.Əl-Ayyaşi: Harizdən, o da sənədini qaldıraraq
(mərfu olaraq) iki İmamdan birinə (İmam Bəqir
və ya İmam Sadiq əleyhiməssalam) istinadən
nəql edir ki, Allahın: "Allah hər bir dişinin nəyə
hamilə olduğunu, uşaqlıqların (bətnlərin) nəyi

**əskilt diyini və nəyi artırdığını bilir" (Rəd, 8)
buyruğu haqqında belə buyurdu:**

**«Əskiltmək (əl-ğayd): Doqquz aydan az olan hər
bir hamiləlikdir; artırmaq (mə təzdəd) isə:
Doqquz aydan artıq olan hər bir şeydir. Qadın
hamiləliyi zamanı heyz qanı görərsə,
hamiləlikdə gördüyü qanlı günlərin sayı qədər
(hamiləlik müddəti) artar.»**

**Mənbə: Əllamə Bəhrani, əl-Bürhan fi təfsiril-
Quran, cild 3, səhifə 233 (Məhəmməd ibn
Məs'ud əl-Ayyaşinin Təfsiru əl-Ayyaşi əsərinə
istinadən).**

**3. Zurarədən, o da İmam Əbu Cəfər və İmam
Əbu Əbdullahdan (İmam Bəqir və İmam Sadiq
əleyhiməssalam) nəql edir ki, Allahın: (Allah)
"...nəyə hamilə olduğunu..." buyruğu haqqında
dedilər:**

**«Yəni kişini (oğlanı) və qadını (qızı). Və
"...uşaqlıqların (bətnlərin) nəyi əskilt diyini..."
buyruğu haqqında dedilər: Əskiltmək (əl-ğayd)
— hamiləlik (adi) müddətindən az olan şeydir.
"...və nəyi artırdığını..." buyruğu haqqında isə
dedilər: Hamiləlik müddətindən artıq olandır
ki, bu da hamiləlik zamanı gördüyü qanın
yerinədir (əvəzində artan vaxtdır).»**

Mənbə: Əllamə Bəhrani, əl-Bürhan fi təfsiril-Quran, cild 3, səhifə 234 (Məhəmməd ibn Məs'ud əl-Ayyaşinin Təfsiru əl-Ayyaşi əsərinə istinadən).

4.Məhəmməd ibn Müslim, Humran və Zurarədən, onlar da hər iki İmamdan (İmam Bəqir və İmam Sadiq əleyhiməssalam) nəql edirlər ki, o iki İmam buyurdu:

«(Allah) "...hər bir dişinin nəyə hamilə olduğunu..." (bilir) — qadından (qızdan) və ya kişidən (oğlandan ibarət olanı). "...və uşaqlıqların (bətənlərin) nəyi əskiltdiyini..." — buyurdu: hamiləlik (tam) olmayan şeyi. "...və nəyi artırdığını..." — qadından (qızdan) və ya kişidən (oğlandan ibarət olanı).»

Mənbə: Əllamə Bəhrani, əl-Bürhan fi təfsiril-Quran, cild 3, səhifə 234 (Məhəmməd ibn Məs'ud əl-Ayyaşinin Təfsiru əl-Ayyaşi əsərinə istinadən).

Rəd surəsi, ayə 9

عَالَمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ الْكَبِيرُ الْمُتَعَالِ

Gizlini və aşkarı biləndir və O, hər bir şeydən və vəsfdən böyük və üstündür.

Hədis (Təfsir)

1.İbn Babaveyh (Şeyx Səduq) dedi: Mənə atam (Allah ona rəhmət eləsin) hədis rəvayət edib dedi: Bizə Sə'd ibn Əbdullah hədis rəvayət edib dedi: Əhməd ibn Məhəmməd ibn İsadən, o əl-Həsən ibn Əli ibn Fəzzaldan, o Sə'ləbə ibn Məymundan, o da əshabımızdan (yoldaşlarımızdan) bir neçəsindən, o da Əbu Əbdullahdan (İmam Cəfər əs-Sadiq əleyhissalam) nəql edir ki, Qüdrətli və Əzəmətli Allahın: "Qeybi və aşkarı (şahid olunannı) Biləndir" (Ənam, 73 və ya Əraf, 18 / Məryəm, 78 və s.) buyruğu haqqında belə buyurdu:

«Qeyb (əl-Ğayb) — hələ baş verməmiş (var olmamış) şeydir. Şahid olunan (əş-Şəhadə) isə — artıq baş vermiş (mövcud olmuş) şeydir.»

Mənbə: Əllamə Bəhrani, əl-Bürhan fi təfsiril-Quran, cild 2, səhifə 431 (Şeyx Səduqun əl-Təvhid əsərinə istinadən).

2.İbn Babaveyh (Şeyx Səduq) dedi: Bizə atam (Allah ona rəhmət eləsin) hədis rəvayət edib dedi: Bizə Sə'd ibn Əbdullah hədis rəvayət edib dedi: Əhməd ibn Məhəmməd ibn İsadən, o əl-Həsən ibn Əli ibn Fəzzaldan, o Sə'ləbə ibn Məymundan, o da əshabımızdan (yoldaşlarımızdan) bir neçəsindən, o da Əbu Əbdullahdan (İmam Cəfər əs-Sadiq əleyhissalam) nəql edir ki, Qüdrətli və Əzəmətli Allahın: "Qeybi və aşkarı (şahid olunanı) Biləndir" (Rəd, 9) buyruğu haqqında belə buyurdu:

«Qeyb (əl-Ğayb) — hələ baş verməmiş (var olmamış) şeydir. Şahid olunan (əş-Şəhadə) isə — artıq baş vermiş (mövcud olmuş) şeydir.»

Mənbə: Əllamə Bəhrani, əl-Bürhan fi təfsiril-Quran, cild 3, səhifə 234 (Şeyx Səduqun əl-Təvhid əsərinə istinadən).

Rəd surəsi, ayə 10

سَوَاءٌ مِنْكُمْ مَنْ أَسْرَ الْقَوْلَ وَمَنْ جَهَرَ بِهِ وَمَنْ هُوَ
مُسْتَخْفٍ بِاللَّيْلِ وَسَارِبٌ بِالنَّهَارِ

(Onun üçün) sizdən birinin sözünü (ürəyində) gizlətməsi (yaxud birinin qulağına pıçıldaması) ilə birinin onu aşkar etməsi, birinin gecə vaxtı gizlənməsi ilə gündüz aşkar şəkildə gəl-gət etməsi eynidir.

Hədis (Təfsir)

1.Əli ibn İbrahim dedi: Əbu əl-Carudun rəvayətində İmam Əbu Cəfərdən (İmam Məhəmməd Bəqir əleyhissalam) Uca Allahın: "Sizdən sözü gizlədən də, onu ucadan deyən də (Əllah üçün) eynidir..." (Rəd, 10) buyruğu haqqında belə nəql olunur:

«Gizli olan da, aşkar olan da Onun dərgahında eynidir (bərabərdir).»

Mənbə: Əllamə Bəhrani, əl-Bürhan fi təfsiril-Quran, cild 3, səhifə 234 (Əli ibn İbrahim əl-Qumminin Təfsiru əl-Qummi əsərinə istinadən).

2.Əbu əl-Carudun rəvayətində İmam Əbu Cəfərdən (İmam Məhəmməd Bəqir əleyhissalam) Uca Allahın: "Sizdən sözü gizlədən də, onu ucadan deyən də (Allah üçün) eynidir..." (Rəd, 10) buyruğu haqqında nəql olunur ki, İmam buyurdu:

«Gizli olan da, aşkar olan da Onun dərgahında eynidir (bərabərdir). Və Allahın: "...gecə gizlənən..." (Rəd, 10) buyruğu isə — evinin içində (dərinliyində) gizlənən kəs deməkdir.»

Mənbə: Əli ibn İbrahim əl-Qummi, Təfsiru əl-Qummi, cild 1, səhifə 360.

Rəd surəsi, ayə 11

لَهُ مُعَقِّبَاتٌ مِّن بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ يَحْفَظُونَهُ مِّنْ أَمْرِ
اللَّهِ ۚ إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّىٰ يُغَيِّرُوا مَا بِأَنفُسِهِمْ ۗ
وَإِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِقَوْمٍ سُوءًا فَلَا مَرَدَّ لَهُ ۚ وَمَا لَهُمْ مِّنْ دُونِهِ
مِنْ وَالٍ

**İnsan üçün (onun əməllərini yazan
Rəqib və Ətid adlı iki mələkdən başqa)
onun önündə və arxasında
(mələklərdən olan) nəzarətçilər vardır
ki, Allahın əmri ilə daim onu
qoruyurlar. Həqiqətən Allah heç bir
dəstə üçün (mövcud) olanı (nemət və
firavanlığı, yaxud bəla və çətinliyi)
onlar özlərində olanı (iman və küfrü,
yaxud itaət və fəsiqliyi)
dəyişdirməyincə dəyişdirmir. Allah hər
hansı bir dəstə üçün pislik (və əzab)
istəyəndə, onun qarşısı əsla alınmaz və
onlar üçün Ondən başqa heç bir
yardımcı və başçı yoxdur.**

Hədis (Təfsir)

1.Və Allahın: "Onun (insanın) önündə və arxasında izləyicilər (mələklər) vardır, onu Allahın əmrindən qoruyarlar" (Rəd, 11) buyruğu haqqında İmam Əbu Əbdullah (İmam Cəfər əs-Sadiq əleyhissalam) buyurdu:

«Bir şey insanı Allahın əmrindən necə qoruya bilər?! Və izləyici (muəqqib — arxadan gələn) necə onun önündə ola bilər?!»

Ona deyildi: "Ey Rəsulullahın oğlu, bəs bu necədir (necə nazil olmuşdur)?" İmam buyurdu:

«Həqiqətən, o belə nazil olmuşdur: "Onun arxasında izləyiciləri və önündə nəzarətçisi (raqib) vardır, onu Allahın əmri ilə qoruyarlar."»

Mənbə: Əllamə Bəhrani, əl-Bürhan fi təfsiril-Quran, cild 1, səhifə 79.

2.Əli ibn İbrahim nəql edir ki, bu ayə İmam Əbu Əbdullahın (İmam Cəfər əs-Sadiq əleyhissalam) yanında oxundu. İmam onu oxuyan şəxsə buyurdu:

«Məgər siz ərəb deyilsiniz?! İzləyici (muəqqib — arxadan gələn) necə onun önündə ola bilər?! Həqiqətən, muəqqib yalnız arxadan gələndir.»

Həmin şəxs dedi: "Sənə fəda olum, bəs bu necədir?" İmam buyurdu:

«Həqiqətən, o belə nazil olmuşdur: "Onun arxasında izləyiciləri və önündə nəzarətçisi (raqib) vardır, onu Allahın əmri ilə qoruyarlar." Bir şeyi Allahın əmrindən qorumağa kimin qüdrəti çatır?! Onlar insanlara müvəkkil (təyin) olunmuş mələklərdir.»

Mənbə: Əllamə Bəhrani, əl-Bürhan fi təfsiril-Quran, cild 3, səhifə 235 (Əli ibn İbrahim əl-Qumminin Təfsiru əl-Qummi əsərinə istinadən).

3.Dedi: Əbu əl-Carudun rəvayətində İmam Əbu Cəfərdən (İmam Məhəmməd Bəqir əleyhissalam) Allahın: "Onun önündə və arxasında izləyicilər (mələklər) vardır, onu Allahın əmrindən (əmrilə) qoruyarlar" (Rəd, 11) buyruğu haqqında belə nəql olunur:

«(Yəni) Allahın əmrilə — onun su quyusuna düşməsindən, yaxud üzərinə divar uçmasından və ya ona bir şeyin xətər yetirməsindən

(qoruyarlar). Hətta qəza-qədər gəldikdə, onunla qədərin arasından çəkirlər və onu təqdir olunmuş şeylərə həvalə edirlər (təslim edirlər). Onlar gecə vaxtı onu qoruyan iki mələk və gündüz vaxtı bir-birini əvəz edən (növbəylə gələn) iki mələkdir.»

Mənbə: Əllamə Bəhrani, əl-Bürhan fi təfsiril-Quran, cild 3, səhifə 235 (Əli ibn İbrahim əl-Qumminin Təfsiri əl-Qummi əsərinə istinadən).

4.Və Nisa surəsindəki Uca Allahın: " (Şeytan) onlara vədlər verir və xəyallara salır. Şeytan onlara yalnız batil vədlər verir" (Nisa, 120) buyruğu haqqında Cabirin Peyğəmbərdən (sallallahu əleyhi və alihi və səlləm) nəql etdiyi hədis bundan əvvəl keçmişdir ki:

«Adəm övladını qoruyan iki mələyi vardır.»

Mənbə: Əllamə Bəhrani, əl-Bürhan fi təfsiril-Quran, cild 3, səhifə 235.

5.Əl-Ayyaşi rəvayət edir ki, Burayd əl-İcli dedi: İmam Əbu Əbdullah (İmam Cəfər əs-Sadiq

əleyhissalam) mənim "Onun önündə və arxasında izləyicilər (mələklər) vardır, onu Allahın əmrindən qoruyarlar" (Rəd, 11) ayəsini oxuduğumu eşidib buyurdu:

«Dayan! İzləyicilər (muəqqib — arxadan gələnlər) necə onun önündə ola bilər?! Həqiqətən, muəqqib yalnız arxadan olar. Allah onu yalnız belə nazil etmişdir: "Onun önündə nəzarətçisi (raqib) və arxasında izləyiciləri vardır. Onu Allahın əmri ilə qoruyarlar."»

Mənbə: Əllamə Bəhrani, əl-Bürhan fi təfsiril-Quran, cild 3, səhifə 235 (Məhəmməd ibn Məs'ud əl-Ayyaşinin Təfsiru əl-Ayyaşi əsərinə istinadən).

Rəd surəsi, ayə 12

هُوَ الَّذِي يُرِيكُمُ الْبَرْقَ خَوْفًا وَطَمَعًا وَيُنْشِئُ السَّحَابَ الثِّقَالَ

(Dolu və seldən) qorxmaq və (rəhmət və xeyirə) ümid üçün (çaxan) şimşəyi

size göstərən və (axar sudan ibarət bir dərya olan) ağır buludları vücuda gətirən (və yuxarı qaldıran) Odur!

Hədis (Təfsir)

1.İbn Babaveyh (Şeyx Səduq) dedi: Bizə Əhməd ibn əl-Həsən əl-Qəttan, Məhəmməd ibn Bəkran ən-Nəqqaş və Məhəmməd ibn İbrahim ibn İshaq ət-Taleqani (Allah onların hamısından razı olsun) hədis rəvayət edib dedilər: Bizə Əhməd ibn Məhəmməd ibn Səid əl-Həmdani hədis rəvayət edib dedi: Bizə Əli ibn əl-Həsən ibn Fəzzal atasından xəbər verib dedi: İmam Rza (əleyhissalam) Uca Allahın: "Sizə qorxu və ümid bəxş edən şimşəyi göstərən Odur..." (Rəd, 12) buyruğu haqqında belə buyurdu:

«(Şimşək) musafir (yolçu) üçün qorxu, muqim (səfərdə olmayan, evində olan) üçün isə ümiddir (tamahdır).»

Mənbə: Əllamə Bəhrani, əl-Bürhan fi təfsiril-Quran, cild 3, səhifə 238 (Şeyx Səduqun əl-Abali / Təvhid əsərlərinə istinadən).

2.Məhəmməd ibn Yəqub (əl-Kuleyni): Əli ibn İbrahimdən, o Harun ibn Müslimdən, o Məs'ədə ibn Sədəqədən, o da Əbu Əbdullahdan (İmam Cəfər əs-Sadiq əleyhissalam) nəql edir ki, İmam buyurdu:

«Əli (əleyhissalam) yağış yağmağa başlayan kimi başı, saqqalı və libası islanana qədər yağışın altında dayanardı. Ona: "Ey Əmirəl-möminin, sığınacağa keçin, sığınacağa keçin (üstüörtülü yerə daxil olun)" — deyildikdə, buyurardı:

"Həqiqətən, bu su Ərşlə əhdi (təması) çox yaxın olan sudur!"

Sonra İmam söhbətə başlayıb buyurdu:

"Həqiqətən, Ərşin altında bir dəniz vardır ki, onda canlıların ruzisini bitirən (böyüdən) su vardır. Allah (şanı uca olan) bəndələrinə bir rəhmət olaraq o su ilə istədiyini bitirmək (yetiştirmək) istədikdə, həmin dənizə vəhy edər və o dəniz səmadan səmaya yağar — zənnimcə (görünür ki) dünya səmasına çatana qədər — sonra onu buluda tökər. Bulud (əfşar) xəlbir (ələk) kimidir. Sonra Allah küləyə vəhy edər ki: 'Üyüt onu və su kimi ərit!' Sonra (küləyə buyurar): 'Onu filan və filan məkanlara tərəf apar və onların üzərinə yağdır!' Beləcə, gürləyən (bol) su və ya başqa şəkildə yağar.

Külək həmin suyu Allahın ona əmr etdiyi qaydada onların üzərinə damla-damla endirər. Yağan elə bir damla yoxdur ki, onunla birgə bir mələk olmasın və onu öz yerinə qoymasın. Səmadan nə qədər yağış damlası enibsə, yalnız müəyyən edilmiş bir say və çəki ilə enmişdir — Nuhun (əleyhissalam) dövründəki Tufan günü müstəsna! Çünki həmin gün su çəkisiz və saysız-hesabsız şəkildə şırhaşır endi."»

Mənbə: Əllamə Bəhrani, əl-Bürhan fi təfsiril-Quran, cild 3, səhifə 238 (Şeyx Kuleyninin əl-Kafi əsərinə istinadən).

3.Dedi: Və mənə Əbu Əbdullah (İmam Cəfər əs-Sadiq əleyhissalam) hədis rəvayət edib dedi: Atam (İmam Məhəmməd Bəqir əleyhissalam) mənə dedi; Əmirəl-möminin (İmam Əli əleyhissalam) dedi: Rəsulullah (sallallahu əleyhi və alihi və səlləm) buyurdu:

«Həqiqətən, Qüdrətli və Əzəmətli Allah buludları yağış üçün ələk (xəlbir) etmişdir. Buludlar dolu dənələrini əridib suya çevirir ki, toxunduğu heç bir şeyə zərər vurmasın. Buludlarda gördüyünüz dolu və ildırımlar (saikələr) isə Qüdrətli və Əzəmətli Allahın bir cəzasıdır (qəzəbidir) ki, Onunla bəndələrindən istədiyini vurub cəzalandırar.»

Sonra buyurdu: Rəsulullah (sallallahu əleyhi və alihi və səlləm) buyurdu:

«Yağışa və hilala (yeni doğan aya) barmaqla işarə etməyin, çünki Allah bundan kərahət edər (bunu bəyənməz).»

Və bu hədisi əl-Himyəri "Qurbul-İsnad" əsərində öz sənədi ilə Məs'ədə ibn Sədəqədən, o da Əbu Əbdullahdan (əleyhissalam) rəvayət etmişdir.

Mənbə: Əllamə Bəhrani, əl-Bürhan fi təfsiril-Quran, cild 3, səhifə 238 (Əl-Himyərinin Qurbul-İsnad əsərinə istinadən).

Rəd surəsi, ayə 13

**وَيَسْبِجُ الرَّعْدُ بِحَمْدِهِ وَالْمَلَائِكَةُ مِنْ خِيفَتِهِ وَيُرْسِلُ
الصَّوَاعِقَ فَيُصِيبُ بِهَا مَنْ يَشَاءُ وَهُمْ يُجَادِلُونَ فِي اللَّهِ
وَهُوَ شَدِيدُ الْمِحَالِ**

Göy gurultusu (yaradılış dili ilə) Ona həmd etməklə birgə Onu paklıqla öyür

(ağılla diqqət etdikdə başa düşmək olur ki, göydə olan səslər Onun qüdrətinin kamilliyindən və nöqsandan pak və uzaq olmasından danışirlar) və həmçinin mələklər əzəmətinin qorxusundan (Onu paklıqla öyürlər). Və ildırımları göndərir və onları Allah barəsində çəkişdikləri halda istədiyi fərdə ya fərdlərə (cəzaya layiq kəslərə) yetirir! O, böyük qüdrət, eləcədə məkrə mübarizədə şiddətli cəza sahibidir.

Hədis (Təfsir)

1.Və ondan (rəvayət edilib): Məhəmməd ibn Yəhyadan, o Əhməd ibn Məhəmməd ibn İsadın, o Məhəmməd ibn İsmayıldan, o Məhəmməd ibn əl-Fuzeyldən, o Əbu əs-Səbbah əl-Kinanidən, o da Əbu Əbdullahdan (İmam Cəfər əs-Sadiq əleyhissalam) nəql edir ki, İmam buyurdu:

«Mömin hər cür ölüm türü ilə ölə bilər, ildırım vurması müstəsna! O, Qüdrətli və Əzəmətli

Allahı zikr etdiyi halda ildırım onu vurmaz (öldürməz).»

Mənbə: Əllamə Bəhrani, əl-Bürhan fi təfsiril-Quran, cild 3, səhifə 239 (Şeyx Kuleyninin əl-Kafi əsərinə istinadən).

2.Və ondan (rəvayət edilib): Hümejd ibn Ziyaddan, o əl-Həsən ibn Məhəmməd ibn Səmaadan, o Vuheybi ibn Həfsdən, o da Əbu Bəsirdən rəvayət edir ki, o dedi: İmam Əbu Əbdullahdan (İmam Cəfər əs-Sadiq əleyhissalam) möminin ölümü (necə və hansı şəraitdə ölməsi) haqqında soruşdum. İmam buyurdu:

«Mömin hər cür ölüm türü ilə ölə bilər: Suda boğularaq ölə bilər, uçqun (dağıntı) altında qalaraq ölə bilər, yırtıcı heyvan bəlasına (hücumuna) düşər ola bilər və ildırım vurması ilə ölə bilər. Lakin (ildırım) Qüdrətli və Əzəmətli Allahı zikr edən kəsə isabət etməz (onu vurmaz).»

Mənbə: Əllamə Bəhrani, əl-Bürhan fi təfsiril-Quran, cild 3, səhifə 239 (Şeyx Kuleyninin əl-Kafi əsərinə istinadən).

3.Və ondan (rəvayət edilib): Əli ibn İbrahimdən, o atasından, o İbn Əbi Umeyrdən, o İbn Uzeynədən, o da Burayd ibn Müaviyə əl-İclidən nəql edir ki, o dedi: Əbu Əbdullah (İmam Cəfər əs-Sadiq əleyhissalam) buyurdu:

«Həqiqətən, ildırımlar zikr edən kəsə isabət etməz (onu vurmaz).»

(Burayd) dedi: Soruşdum ki, zikr edən (zaikir) kimdir? İmam buyurdu:

«Yüz ayə (Quran ayəsi) oxuyan şəxsdir.»

Mənbə: Əllamə Bəhrani, əl-Bürhan fi təfsiril-Quran, cild 3, səhifə 239 (Şeyx Kuleyninin əl-Kafi əsərinə istinadən).

4.Əl-Ayyaşi: Yunus ibn Əbdürrəhmandan, Davudun belə dediyini rəvayət edir: Biz onun (İmamın) yanında idik, bu zaman göy guruldayası oldu (rə'd səsi gəldi). O buyurdu:

«Göy gurultusunun (rə'din) həmd ilə, mələklərin isə qorxusundan şəninə təsbih dediyi Zat pak və müqəddəsdir!»

Əbu Bəsir ona dedi: "Sənə fəda olum, məgər göy gurultusunun (rə'din) nitqi/kəlamı var?"

Buyurdu: «Ey Əbu Məhəmməd, sənin üçün mühüm olan (fayda verən) şey haqqında soruş və sənin üçün mühüm olmayan (aidiyyəti olmayan) şeyi tərk et!»

Mənbə: Əllamə Bəhrani, əl-Bürhan fi təfsiril-Quran, cild 3, səhifə 239 (Məhəmməd ibn Məs'ud əl-Ayyaşinin Təfsiru əl-Ayyaşi əsərinə istinadən).

5.Əbu Bəsirdən rəvayət olunur ki, o, Əbu Əbdullahdan (İmam Cəfər əs-Sadiq əleyhissalam) belə nəql etdi: Ondan göy gurultusu (rə'd) haqqında soruşdum ki, o nə deyir (səsi nə deməkdir)? Buyurdu:

«O, dəvələrin arasında olub onları xəbərdarlıqla qovan (haylayan) adam kimidir: "Hay, hay!" — tam olaraq bu heyətdədir (bu cür səslənir).»

Soruşdum: "Bəs şimşək nədir?" Buyurdu:

«O, mələklərin (buludları sürümək üçün işlətdiyi) alətlərindəndir (qamçı/çubuq kimidir); onunla buludu vurub, Allahın yağış yağmasını hökm etdiyi məkana tərəf sürərlər.»

Mənbə: Əllamə Bəhrani, əl-Bürhan fi təfsiril-Quran, cild 3, səhifə 239 (Məhəmməd ibn Məs'ud əl-Ayyaşinin Təfsiru əl-Ayyaşi əsərinə istinadən).

6.Məhəmməd ibn İbrahim ən-Numani: Öz sənədi ilə Əsbəğ ibn Nubatədən rəvayət edir ki, o dedi: Əli əleyhissalamın belə buyurduğunu eşitdim — geniş bir hədisin daxilində — Uca Allahın "O, şiddətli qüdrət/tədbir sahibidir (və huva şədidul-mihal)" (Rəd, 13) buyruğu haqqında buyurdu:

«Bununla (Allahın kafirlərə qarşı işlətdiyi) gizli tədbiri / hiyləni (məkrini) qəsd edir.»

Mənbə: Əllamə Bəhrani, əl-Bürhan fi təfsiril-Quran, cild 3, səhifə 239 (Məhəmməd ibn İbrahim ən-Numaninin Kitab əl-Ğeybə / təfsir rəvayətlərinə istinadən).

7.Şeyx ("Əl-Amali" əsərində) dedi:

Bizə bir qrup xəbər verdi, onlar Əbu əl-Mufaddaldan, o Nəsr ibn əl-Qasım ibn Nəsr Əbu Ləys əl-Fəraididən və Əmr ibn Əbi Həssan əz-Ziyadidən, onlar İshaq ibn Əbi İsraildən, o

Deyləm ibn Qəzvan əl-Əbdi və Əli ibn Əbi Sarə əş-Şeybanidən, hər ikisi Sabit əl-Bunanidən, o da Ənəs ibn Malikdən rəvayət etdi:

Peyğəmbər (səllallahu əleyhi və alihi və səlləm) ərəb fironlarından birinin yanına bir nəfər göndərdi ki, onu Qadir və Əzəmətli olan Allaha tərəf dəvət etsin. Həmin şəxs Peyğəmbərin (səllallahu əleyhi və alihi və səlləm) elçisinə dedi: "Məni dəvət etdiyən bu məbud haqqında mənə xəbər ver; o gümüşdəndir, qızıldandır, yoxsa dəmirdən?"

Elçi Peyğəmbərin (səllallahu əleyhi və alihi və səlləm) yanına qayıdıb onun dediklərini xəbər verdi. Peyğəmbər (səllallahu əleyhi və alihi və səlləm) buyurdu: «Yenidən onun yanına qayıt və onu dəvət et.» Elçi dedi: "Ey Allahın Peyğəmbəri, o bundan daha dikbaş və təkəbbürlüdür." Peyğəmbər (səllallahu əleyhi və alihi və səlləm) yenə: «Onun yanına qayıt» — deyə buyurdu.

Elçi onun yanına qayıtdı və həmin sözləri yenidən təkrar etdi. O, hələ onunla danışarkən bir bulud kükrəyərək gurladı və adamın başı üstünə elə bir ildırım atdı ki, baş çanağını aparıb məhv etdi. Bundan sonra Şanı Uca olan Allah bu ayəni nazil etdi: «(Allah) ildırımlar göndərir və bununla dilədiyini vurarkən, onlar Allah barəsində mücadilə edirlər. Halbuki Onun cəzası/qəzəbi şiddətlidir!» [Ər-Rəd, 13]

Rəd surəsi, ayə 14

لَهُ دَعْوَةُ الْحَقِّ وَالَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ لَا يَسْتَجِيبُونَ
لَهُمْ بِشَيْءٍ إِلَّا كِبَاسٌ كَفِّهِ إِلَى الْمَاءِ لِيَبْلُغَ فَاهُ وَمَا هُوَ
بِبالِغِهِ ۚ وَمَا دُعَاءُ الْكَافِرِينَ إِلَّا فِي ضَلَالٍ

Haqqa tərəf və həqiqi dəvət (insanları ibadət və itaətə çağırmaq) yalnız Ona məxsusdur [və həmçinin haqq və həqiqi çağırışa və hacət istəməyə yalnız O layiqdir]. Müşriklərin Onun yerinə çağırdıqları kəslər, onlar üçün (ehtiyaclarından) heç bir şeyi rəva etməzlər. Onlar suyun, ağzına çatması üçün (uzaqdan) iki ovucunu suya tərəf uzadan [və ya suyun ağzına yetişməsi üçün iki əlini açaraq suya sal(ıb çölə çıxar)an,] lakin suyun onun ağzına əsla

yetişməyəcəyi kəs kimidirlər (bützlərin müşriklərin istəklərini yerinə yetirmələri, susuz bir şəxsin susuzluğunun yatırılmasında uzaqdan suya əl uzatmağın təsiri kimidir). Kafirlərin duası azğınlıq və puçluqdan başqa bir şey deyildir.

Hədis (Təfsir)

1.Əli ibn İbrahim dedi:

Əbu əl-Carudun rəvayətində İmam Baqirdən (əleyhissalam) belə nəql olunur:

«Müşriklərin Ondan (Allahdan) qeyri çağırıqları (bützlər) onların heç bir duasına cavab verməzlər...» [Ər-Rəd, 14] kəlamı barəsində buyurdu:

«Bu, Allahın bützlərə tapınanlar və Allahdan başqa məbudlara ibadət edənlər üçün çəkdiyi bir məsəldir. Həmin məbudlar onların heç bir duasına cavab verməz və onlara heç bir fayda verməzlər. Onların halı yalnız uzaqdan suyu ağzına çatdırmaq üçün iki əlini ona tərəf uzadan (ləkin ona çatdırma bilməyən) kimsənin

halı kimidir ki, su heç vaxt onun ağzına çatan deyildir.»

Mənbə: Əllamə Bəhrani, əl-Bürhan fi təfsiril-Quran, c. 3, səh. 240.

2. Atam mənə Əhməd ibn ən-Nədrdən, o Əmr ibn Şimrdən, o Cabirdən, o da İmam Baqirdən (əleyhissalam) belə nəql etdi:

«Bir nəfər Peyğəmbərin (səllallahu əleyhi və alihi və səlləm) yanına gəlib dedi: "Ey Allahın Rasulu, böyük bir hadisə gördüm."

Peyğəmbər (səllallahu əleyhi və alihi və səlləm) buyurdu: «Nə gördün?»

O dedi: "Mənim bir xəstəm var idi və onun şəfa tapması üçün Əhqafda, Bərəhut (vadi/kəhriz) yaxınlığındakı bir quyunun suyunu məsləhət gördülər. Quyunun suyundan götürüb tuluğa tökmək üçün yanımda bir tuluq və bir qədəhlə oraya vardım. Birdən göyün ənginliyindən zəncir formasında bir şeyin aşağı endiyini gördüm. O deyirdi: 'Ey filankəs, mənə su ver, bu saat ölürəm!' Başımı qaldırdım və su vermək üçün qədəhi ona tərəf uzatdım. Gördüm ki, boynunda zəncir olan bir adamdır. Qədəhi ona vermək istədikdə, o məndən yuxarıya doğru elə çəkildi ki, günəşə qədər asılı qaldı. Sonra mən

yenə su götürmək üçün əyildim, ikinci dəfə qayıdıb dedi: 'Susuzluq, susuzluq! Ey filankəs, mənə su ver, bu saat ölürəm!' Qədəhi ona su vermək üçün qaldırdım, yenə məndən çəkilib günəşə qədər asılı qaldı. Bu hal üçüncü dəfə də təkrar olundu. Mən qalxdım, tuluğumu bağladım və ona su vermədim."

Peyğəmbər (səllallahu əleyhi və alihi və səlləm) buyurdu: «O, qardaşını öldürən Adəm oğlu Qabil idi. Qadir və Əzəmətli olan Allahın: "Ondan başqa çağırıqları (mədət umduqları) onlara heç bir şeylə cavab verməzlər..." ayəsindən "...kafirlərin duası/çağırışı azğınlıqdan və boş xəyaldən başqa bir şey deyildir" [Ər-Rəd, 14] kəlamına qədər buyurduğu məhz budur.»

Mənbə: Əllamə Bəhrani, əl-Bürhan fi təfsiril-Quran, c. 3, səh. 240

Rəd surəsi, ayə 15

وَلِلّٰهِ يَسْجُدُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ طَوْعًا وَكَرْهًا
وَظِلَالُهُمْ بِالْغُدُوِّ وَالْآصَالِ ﴿١٥﴾

Göylərdə və yerdə olan hər bir kəs və hər bir şey istər-istəməz (ağıl və iman sahibləri ixtiyari itaətkarlıqla, başqaları isə qeyri-ixtiyari itaətkarlıqla) Allaha səcdə edir və həmçinin onların kölgələri (göylərdə günəşin və ya hər hansı bir başqa nurun müqabilində qərar tutan və gecə-gündüzləri olan kölgəli cisimlərin kölgəsi) səhərlər və axşamlar (Allah qarşısında səcdə edirlər).

Hədis (Təfsir)

1.Məhəmməd ibn Yəqub: Əli ibn İbrahimdən, o atasından, o Əli ibn Əsbatdan, o Gəlib ibn Abdullahdan, o da İmam Sadiqdir (əleyhissalam) belə nəql etdi:

Qadir və Uca olan Allahın «...və kölgələri də səhər-axşam (Allaha səcdə edər)» [Ər-Rəd, 15] kəlamı barəsində buyurdu:

«Bu, günəş doğmazdan əvvəl və batmazdan əvvəl edilən duadır; bu, duaların qəbul olunduğu saatdır.»

Mənbə: Əllamə Bəhrani, əl-Bürhan fi təfsiril-Quran, c. 3, səh. 241.

2.Əbu əl-Carudun rəvayətində İmam Bəqirdən (əleyhissalam) belə nəql olunur:

«Göylərdə və yerdə kim varsa — istər-istəməz Allaha səcdə edər...» [Ər-Rəd, 15] ayəsi barəsində buyurdu:

«Göy əhlindən istəyərək səcdə edənlərə gəlincə, onlar mələklərdir ki, Allaha könüllü olaraq səcdə edərlər. Yer əhlindən istəyərək səcdə edənlər isə İslam fitrəti üzərə (Müsəlman olaraq) doğulanlardır ki, Onlara könüllü səcdə edərlər. İkrəhlə (istəmədən) səcdə edənlər İslama məcbur edilənlərdir. Səcdə etməyənlərə gəlincə, onların kölgələri səhər və axşam vaxtı Allaha səcdə edər.»

Mənbə: Əli ibn İbrahim əl-Qummi, Təfsir əl-Qummi, c. 1, səh. 362.

Rəd surəsi, ayə 16

قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ قُلِ اللَّهُ ۚ قُلْ أَفَاتَّخَذْتُمْ مِنْ
دُونِهِ أَوْلِيَاءَ لَا يَمْلِكُونَ لِأَنْفُسِهِمْ نَفْعًا وَلَا ضَرًّا ۚ قُلْ هَلْ
يَسْتَوِي الْأَعْمَىٰ وَالْبَصِيرُ ۚ أَمْ هَلْ تَسْتَوِي الظُّلُمَاتُ وَالنُّورُ ۚ
أَمْ جَعَلُوا لِلَّهِ شُرَكَاءَ خَلَقُوا كَخَلْقِهِ فَتَشَابَهَ الْخَلْقُ عَلَيْهِمْ ۚ
قُلِ اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ

(Müşriklərə) de: «Göylərin və yerin Rəbbi kimdir?» (Sonra özün) de: «Allah!» (Çünki bundan başqa bir cavab yoxdur və onlar inadkarlıq üzündən susurlar. Və onların etiqadlarını inkar etmək və bunun ağıl baxımından qeyri-mümkün olduğunu çatdırmaq məqsədilə) de: «Belə isə, hətta özləri üçün (heç) bir xeyir və ziyan qüdrətinə malik olmayan, Ondan qeyrisini yardımçı və başçı götürmüsünüz?! De: «Məgər korla görən birdir? Yaxud zülmətlərlə nur bərabərdir?» Yoxsa Allaha Onun

yaratdıqları kimi (bəzi şeylər) yaradan
şəriklər qoşublar və (nəticədə bu) iki
cür yaradılış, ya yaradılmışlar, ya
yaradanlar (arasındakı oxşarlıq) onları
çaş-baş salıb (və buna görə də şərikləri
də ibadətə layiq biliblər)? De:
«(Şübhəsiz) hər bir şeyin yaradanı
Allahdır və Odur tək, (varlıq aləminin
bütün hissəciklərinə) qalib və mütləq
hakim!

Hədis (Təfsir)

1. Mühəqqiq əş-Şeyx əs-Səduqun (rəhmətullahi
əleyh) "İtiqadatu-l-İmamıyyə" kitabında
Zürrədən rəvayət olunur, o dedi:

İmam Sadiqə (əleyhissalam) dedim: "Abdullah
ibn Sinanın övladlarından olan bir nəfər təfvizə
(bütün xilqət və ruzi işlərinin tamamilə
başqasına həvalə edildiyinə) inanır."

İmam (əleyhissalam) buyurdu: «Təfviz nədir?»

Dedim: "O deyir ki, Qadir və Əzəmətli olan Allah Məhəmməd və Əlini yaratdı, sonra işləri onların öhdəsinə buraxdı (təfviz etdi); beləcə onlar yaratdılar, ruzi verdilər, diriltildilər və öldürdülər."

İmam (əleyhissalam) buyurdu: «Allahın düşməni yalan deyib! Onun yanına qayıtdıqda "Ər-Rəd" surəsindəki bu ayəni ona oxu: "Yoxsa onlar Allaha Onun yaratdığı kimi yaradan şəriklər qoşdular və bu yaratmaq onlar üçün oxşar göründü? De: 'Hər şeyin xaliqi Allahdır və O, Təkdir, Qəhhar (hər şeyə qalib gələn)dir!'" [Ər-Rəd, 16]»

Zürrə dedi: "Mən həmin adamın yanına qayıdıb İmamın buyurduğunu ona xəbər verdim. Sanki ağzına daş vurulmuş kimi susdu (və ya dedi: 'Sanki xar olub utandı')."

Mənbə: Əbd Əli ibn Cümə əl-Huveyzi, Təfsir Nur əs-Səqaləyn, c. 2, səh. 492.

Rəd surəsi, ayə 17

أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَسَالَتْ أَوْدِيَةٌ بِقَدَرِهَا فَاحْتَمَلَ
 السَّيْلُ زَبَدًا رَابِيًا ۚ وَمِمَّا يُوقِدُونَ عَلَيْهِ فِي النَّارِ ابْتِغَاءَ
 حُلِيٍّ أَوْ مَتَاعٍ زَبَدٌ مِثْلُهٗ ۚ كَذَٰلِكَ يَضْرِبُ اللَّهُ الْحَقَّ وَالْبَاطِلَ ۚ
 فَأَمَّا الزَّبَدُ فَيَذْهَبُ جُفَاءً ۖ وَأَمَّا مَا يَنْفَعُ النَّاسَ فَيَمْكُثُ فِي
 الْأَرْضِ ۚ كَذَٰلِكَ يَضْرِبُ اللَّهُ الْأَمْثَالَ

(Allah) göydən (yağış, qar və dolu
 şəklində) su nazil etdi. Beləliklə
 çaylar(ın hər biri) öz tutumu
 miqdarında (su götürərək) axdı və sel
 öz üzərində köpük apardı. Həmçinin
 (ocaqlarda) zinət və bəzək əşyaları və
 ya yaşayış vasitələri əldə etmək
 məqsədilə üzərində od yandırılan
 şeydə də (mədənlərin qarışıq
 torpağında da) selin köpüyü kimi
 köpük vardır. Allah haqq ilə batili belə
 misal çəkir (həqiqətlər su və filizlər,
 batillər isə onların köpükləridir).
 Amma o köpük bir kənara gedərək
 məhv olur, (sular və ərimiş filizlər

kimi) insanlara fayda verən şey isə yerdə qalır. Allah misalları belə çəkir.

Hədis (Təfsir)

1.Ət-Təbrisi "əl-İhticac" əsərində Əmirəl-möminindən (əleyhissalam) kafirlərin halları barədə bəhs etdiyi bir hədisdə belə rəvayət edir:

«O, onların halını bu kəlamı ilə məsəl çəkdi: "Köpük uçurulub/atılıb gedər, insanlara fayda verən şey isə torpaqda (yerdə) qalar." [Ər-Rəd, 17]

Bu məqamda "köpük" — mülhidlərin (haqq yoldan azanların) Qurana daxil etdikləri (sələfən və ya təfsirən uydurduqları) sözlərdir ki, araşdırılıb həqiqəti ortaya çıxarıldıqda puç olar, batilə çıxar və yox olub gedər. İnsanlara fayda verən şey isə önündən də, arxasından da batilin yüyürə bilmədiyi (ona batil qarışmayan) həqiqi tənzildir (Allah kəlamıdır) və qəlblər onu qəbul edər. Bu məqamda "torpaq/yer" isə elmin məkanı və qərar tutduğu yerdir.»

Mənbə: Əllamə Bəhrani, əl-Bürhan fi təfsiril-Quran, c. 3, səh. 243.

Rəd surəsi, ayə 18

لِّلَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِرَبِّهِمُ الْحُسْنَىٰ ۖ وَالَّذِينَ لَمْ يَسْتَجِيبُوا لَهُ
لَوْ أَنَّ لَهُمْ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا وَمِثْلَهُ مَعَهُ لَافْتَدَوْا بِهِ ۗ
أُولَٰئِكَ لَهُمْ سُوءُ الْحِسَابِ وَمَأْوَاهُمُ جَهَنَّمُ ۖ وَبِئْسَ الْمِهَادُ

Özlərinin Rəbbinə (Onun çağırışına müsbət) cavab verənlər üçün gözəl aqibət və gözəl mükafat vardır. Ona (Onun çağırışına müsbət) cavab verməyən kəslər (isə), əgər (axirət günü) yer üzündə olan şeylərin hamısı və həmçinin onun (digər bir) misli onların olsa, hamısını özlərinin nicat tapmaları üçün fəda etməyə razı olarlar. Hesabatları pis olacaq kəslər onlardır (onların heç bir xeyir əməlləri

qəbul deyil və heç bir günahları da bağışlanmayacaqdır). Onların yerləri Cəhənnəmdir və ora çox pis bir qalacaq yeridir!

Hədis (Təfsir)

1.Ət-Təbrisi "pis haqq-hesab" (suu əl-hisab) kəlamının mənası barəsində İmam Sadiqdir (əleyhissalam) belə rəvayət etmişdir:

«Bu (pis haqq-hesab), onların heç bir yaxşılığının qəbul olunmaması və heç bir pisiyinin bağışlanmamasıdır.»

Mənbə: Əllamə Bəhrani, əl-Bürhan fi təfsiril-Quran, c. 3, səh. 243.

2.Hişam ibn Salimdən, o da İmam Sadiqdir (əleyhissalam) nəql edir ki, İmam (əleyhissalam) Allahın:

«...və pis haqq-hesabdan qorxarlar» [Ər-Rəd, 21] kəlamı barəsində buyurdu:

«(Pis haqq-hesab odur ki) onların pislilikləri hesaba alınar, yaxşılıqları isə nəzərə alınmaz. Bu, ən xırdalığına qədər dəqiqliklə hesab sormaqlıqdır (əl-istiqla).»

Mənbə: Əllamə Bəhrani, əl-Bürhan fi təfsiril-Quran, c. 3, səh. 249.

Rəd surəsi, ayə 19

أَفَمَنْ يَعْلَمُ أَنَّمَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنَ رَبِّكَ الْحَقُّ كَمَنْ هُوَ أَعْمَى
إِنَّمَا يَتَذَكَّرُ أُولُو الْأَلْبَابِ

Beləliklə məgər Rəbbin tərəfindən sənə nazil edilənin haqq olduğunu bilən kəs, (batini gözü) kor olan kəs kimidir? Əslində yalnız ağıl sahibləri ibrət götürərlər.

Hədis (Təfsir)

1.Əhməd ibn Məhəmməd ibn Xalid əl-Bərqî: İbn Fəddaldan, o da Əli ibn Uqbə ibn Xaliddən rəvayət edir ki, o dedi:

Mən və Muəlla ibn Xunəys İmam Sadiqin (əleyhissalam) hüzuruna daxil olduq. O, bizə daxil olmağa icazə verdi, lakin öz məclisində (əsas otaqda) deyildi. Evin qadınlar olan tərəfindən əynində əbası (cilbabı) olmadan yanımıza çıxdı. Bizi görən kimi xoşluqla qarşılayıb buyurdu: «Xoş gəlmisiniz, səfa gətirmisiniz!»

Sonra oturdu və buyurdu: «Siz Allahın Kitabındakı 'ağıl sahiblərisiniz' (ülü-l-əlbab). Qadir və Uca olan Allah buyurur: 'Yalnız ağıl sahibləri düşünüb ibrət alarlar.' [Ər-Rəd, 19] Bəşarət olsun sizə! Siz Allah tərəfindən olan iki gözəl şeydən (imkandan) biri üzərindəsiniz: Əgər boyunlarınızı uzadıb həsrətlə gözlədiyiniz o günü (Qaimin zühurunu/zəfərini) görəne qədər yaşasanız, Allah sinələrinizə şəfa verər, qəlblərinizin qeyzini aparar və sizi düşməninizə qalib edər. Bu, uca Allahın: '...və

mömin bir qövmün sinələrinə şəfa verər, qəlblərinin qeyzini aparar' [Ət-Tövbə, 14-15] kəlamıdır. Yox, əgər bunu görmədən dünyadan köçsəniz, Allahın Öz Peyğəmbəri (səllallahu əleyhi və alihi və səlləm) üçün razı qaldığı və onu göndərdiyi dini üzərində dünyadan köçmüş olarsınız.»

Mənbə: Əllamə Bəhrani, əl-Bürhan fi təfsiril-Quran, c. 2, səh. 743.

2.İbn ŞəhrAşub: Əbu əl-Vərddən, o da İmam Bəqirdən (əleyhissalam) rəvayət edir ki, İmam (əleyhissalam):

«Rəbbindən sənə nazil edilənin haqq olduğunu bilən kimsə...» [Ər-Rəd, 19] kəlamı barəsində buyurdu:

«O, Əli ibn Əbi Talibdir (əleyhissalam).»

Mənbə: Əllamə Bəhrani, əl-Bürhan fi təfsiril-Quran, c. 3, səh. 244.

3.Məhəmməd ibn Mərvan: Əs-Süddidən, o əl-Kəlbidən, o Əbu Salehdir, o da İbn Abbasdan

rəvayət edir ki, uca Allahın:

«Rəbbindən sənə nazil edilənin haqq olduğunu bilən kimsə...» [Ər-Rəd, 19] kəlamı barəsində dedi: "O, Əlidir (əleyhissalam)."

«...kor olan kimsə kimi ola bilərmə?» kəlamı barəsində isə dedi: "O, birincidir."

Mənbə: Əllamə Bəhrani, əl-Bürhan fi təfsiril-Quran, c. 3, səh. 244.

Rəd surəsi, ayə 20

الَّذِينَ يُوفُونَ بِعَهْدِ اللَّهِ وَلَا يَنْقُضُونَ الْمِيثَاقَ

Həmin o kəslər ki, Allahın əhdinə vəfa edir və (Onun tovhidinin əqli və nəqli) peymanı(nı) sındırmırlar.

Hədis (Təfsir)

**1.Əl-Qummi İmam Kazımdan (əleyhissalam)
rəvayət edir:**

**«Bu ayə Ali Məhəmməd (əleyhimussalam)
haqqında, Allahın onlar barəsində (ümmətlə)
bağladığı əhd və Zərr aləmində Əmirəl-
mömininin və ondan sonrakı İmamların
(əleyhimussalam) vilayəti haqqında aldığı
misəq (əhd-peyman) barəsində nazil
olmuşdur.»**

**Mənbə: Əli ibn İbrahim əl-Qummi, Təfsir əl-
Qummi (müvafiq ayənin — böyük ehtimalla Ər-
Rəd, 20-21 ayələrinin təfsirində).**

Rəd surəsi, ayə 21

**وَالَّذِينَ يَصِلُونَ مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ وَيَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ
وَيَخَافُونَ سُوءَ الْحِسَابِ**

Və o kəslər ki, Allahın, birləşilməsinə əmr etdiyi şeyə (Allaha, peyğəmbərlərə, qohumlara, əmr sahiblərinə və cəmiyyətə) birləşir, özlərinin Rəbbindən çəkinir və (Qiyamətdəki) hesabın çətinliyindən qorxurlar.

Hədis (Təfsir)

1.Məhəmməd ibn Yəqub: Hüseyn ibn Məhəmməddən, o Muəlla ibn Məhəmməddən, o əl-Həsən ibn Əli əl-Vəssadan, o Əli ibn Əbi Həməzədən, o Əbu Bəsirdən, o da İmam Sadiqdir (əleyhissalam) rəvayət edir ki, (Əbu Bəsir) dedi: İmamın belə buyurduğunu eşitdim:

«Həqiqətən, qohumluq bağı (silə-i rəhim/rəhim) Ərşdən asılmışdır, deyir: 'İlahi! Mənimlə əlaqə saxlayanla (qohumluq haqqını gözləyənlə) Əlaqə saxla, mənimlə əlaqəni kəsəndən (haqqımı tapdayandan) da Əlaqəni kəs!' Bu (ilkin və əsas mənada) Əl-i Məhəmmədin rəhimidir (qohumluq bağıdır). Qadir və Uca olan Allahın: 'Onlar Allahın birləşdirilməsini əmr etdiyi şeyi birləşdirirlər (bağlayırlar)...' [Ər-Rəd, 21] kəlamı da buna və hər bir qohum

sahibinin rəhiminə (qohumluq haqqına) aiddir.»

Mənbə: Əllamə Bəhrani, əl-Bürhan fi təfsiril-Quran, c. 3, səh. 245.

2.Səhabələrimizin bir qrupundan, onlar Əhməd ibn Əbi Abdullahdan, o İbn Fəddaldan, o İbn Bukejrdən, o da Ömər ibn Yəziddən rəvayət edir ki, o dedi:

İmam Sadiqə (əleyhissalam) Qadir və Uca olan Allahın: «Onlar Allahın birləşdirilməsini əmr etdiyi şeyi birləşdirirlər (bağlayırlar)...» [Ər-Rəd, 21] kəlamı barəsində sual verdim.

İmam (əleyhissalam) buyurdu: «(O,) sənin qohumlarındır.»

Mənbə: Əllamə Bəhrani, əl-Bürhan fi təfsiril-Quran, c. 3, səh. 245.

3.Əli ibn İbrahimdən, o atasından, o İbn Əbi Umeyrdən, o Həmmad ibn Osman, Hişam ibn əl-Həkəm və Durust ibn Əbi Mənsurdan, onlar da Ömər ibn Yəziddən rəvayət edirlər ki, o dedi:

İmam Sadiqə (əleyhissalam) «Onlar Allahın birləşdirilməsini əmr etdiyi şeyi birləşdirirlər (bağlayırlar)...» [Ər-Rəd, 21] ayəsi barəsində arz etdim.

Buyurdu: «(Bu ayə) Əl-i Məhəmmədin (əleyhissalam) rəhimi (qohumluq haqqı) haqqında nazil olmuşdur, lakin sən öz qohumlarına da aid ola bilər.»

Sonra buyurdu: «Elə isə bir şeyi yalnız tək bir mənaya şamil edən kəslərdən olma!»

Mənbə: Əllamə Bəhrani, əl-Bürhan fi təfsiril-Quran, c. 3, səh. 246.

Rəd surəsi, ayə 22

وَالَّذِينَ صَبَرُوا ابْتِغَاءَ وَجْهِ رَبِّهِمْ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَأَنْفَقُوا
مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ سِرًّا وَعَلَانِيَةً وَيَدْرءُونَ بِالْحَسَنَةِ السَّيِّئَةِ
أُولَئِكَ لَهُمْ عُقْبَى الدَّارِ

Və o kəslər ki, özlərinin Rəbbinin razılığını cəlb etmək üçün

(çətinliklərdə və öz vəzifələrini yerinə yetirməkdə) səbr etdilər, namaz qıldılar, onlara ruzi olaraq verdiklərimizdən (mal-dövlətdən) gizləndə və aşkarda Allah yolunda xərclədilər və özlərinin yaxşı əməlləri ilə günahları (ya öz yaxşı davranışları ilə başqalarının pis rəftarını) uzaqlaşdırırlar. Bu dünyanın (gözəl) sonu (onun sona çatması ilə Cənnətə daxil olmaq) onlar üçündür.

Hədis (Təfsir)

1.Və ondan: Dedi: "Və mənə atam, Həmmaddan, o Əbu Bəsirdən, o da İmam Sadiqdir (əleyhissalam) nəql etdi ki, İmam (əleyhissalam) buyurdu:

«Allah Rəsulu (səllallahu əleyhi və alihi) Əliyə (salavatullahi əleyhi) buyurdu: 'Ey Əli! İçində sevinclə qarşılanan elə bir ev yoxdur ki, ardından bir hüzn (qəm) gəlməsin; və elə bir

qəm-qüssə yoxdur ki, onun üçün bir fərəc (qurtuluş) olmasın — cəhənnəm əhlinin qəmindən başqa! Odur ki, bir pislik (günah) etdiyən zaman dərhal arxasınca onu tez bir zamanda silib-aparan bir yaxşılıq et. Və yaxşılıq etməyə (xeyir işlərə) sarıl, çünki həqiqətən, yaxşılıq etmək bəd xətalara və pis ölümləri (bəlalara) dəf edər.'»

Mənbə: Əllamə Bəhrani, əl-Bürhan fi təfsiril-Quran (14-cü hədis / Ər-Rəd surəsinin müvafiq ayələrinin təfsiri bəhsindən).

2.Və ondan: Dedi: "Və mənə atam, İbn Əbi Umeyrdən, o Cəmilədən, o da İmam Sadiqdir (əleyhissalam) nəql etdi ki, İmam (əleyhissalam) buyurdu:

«Biz səbirliyə, bizim şüalərimiz isə bizdən də səbirlidir!»

Dəqiqləşdirmək üçün soruşuldu: «Sizə fəda olum, necə ola bilər ki, şüaləriniz sizdən də səbirli olsun?»

Buyurdu: «Çünki biz bildiyimiz (elmi olduğumuz) şeyə səbir edirik, onlar isə bilmədikləri (hikmətini tam dərk etmədikləri) şeyə səbir edirlər.»

Mənbə: Əllamə Bəhrani, əl-Bürhan fi təfsiril-Quran, c. 3, səh. 251.

3.Və ondan: Məhəmməd ibn Yəhyadan, o Əhməd ibn Məhəmməddən, o İbn Sinandan, o Əbu əl-Caruddan, o da əl-Əsbəğdən nəql edir ki, Əmirəl-möminin (əleyhissalam) belə buyurdu:

«Səbir iki cürdür: Müsibət anında göstərilən səbir gözəldir; lakin bundan da üstünü — Qadir və Uca olan Allahın sənə haram etdiyi şeylər qarşısında göstərilən səbirdir.

Zikr (Allahı xatırlamaq) da iki cürdür: Müsibət zamanı Qadir və Uca olan Allahı zikr etmək gözəldir; lakin bundan da əfzəli (üstünü) — Allahın sənə haram etdiyi şeylərlə qarşılaşdıqda Allahı zikr etməkdir ki, bu zikr səninlə haram arasında maneə (pərdə) olsun.»

Mənbə: Əllamə Bəhrani, əl-Bürhan fi təfsiril-Quran, c. 3, səh. 251.

4.Və ondan: Məhəmməd ibn Yəhyadan, o Əhməd ibn Məhəmməd ibn İsadan, o Yəhya ibn Səlim ət-Taifidən rəvayət edir ki, o dedi: Mənə Amr ibn Şəmr əl-Yəmani xəbər verdi və o, hədisi

Əliyə (əleyhissalam) çatdıraraq (mərfu şəkildə) nəql etdi ki, o dedi: Allah Rəsulu (səllallahu əleyhi və alihi) buyurdu:

«Səbir üç cürdür: Müsibət qarşısında səbir, itaət (ibadət) yolunda səbir və məsiyyətdən (günahdan) çəkinməkdə səbir.

Kimsə müsibətə səbir edər və onu gözəl bir təsəlli ilə yola verərsə (dəf edərsə), Allah onun üçün üç yüz dərəcə yazarlar ki, hər iki dərəcə arasındakı məsafə göylə yer arası qədərdir.

Kimsə itaət yolunda səbir edərsə, Allah onun üçün altı yüz dərəcə yazarlar ki, hər iki dərəcə arasındakı məsafə yerin dərinliklərindən (təxum əl-ərd) Ərşə qədərdir.

Kimsə günahdan çəkinməkdə (məsiyyətdə) səbir edərsə, Allah onun üçün doqquz yüz dərəcə yazarlar ki, hər iki dərəcə arasındakı məsafə yerin dərinliklərindən Ərşin ən uca nöqtəsinə (müntəha əl-Ərş) qədərdir.»

Mənbə: Əllamə Bəhrani, əl-Bürhan fi təfsiril-Quran, c. 3, səh. 251.

5.Və ondan: Əli ibn İbrahimdən, o atasından, o İbn Əbi Umeyrdən, o Seyf ibn Umeyrədən, o Əbu Hənzə əs-Sumalidən rəvayət edir ki, o dedi:

Əbu Əbdullah (İmam Sadiq əleyhissalam) buyurdu:

«Möminlərdən kimsə bir bəla ilə imtahan olunar və buna səbir edərsə, onun üçün min şəhidin mükafatı (əcri) qədər savab olar.»

Mənbə: Əllamə Bəhrani, əl-Bürhan fi təfsiril-Quran, c. 3, səh. 251.

Rəd surəsi, ayə 23

**جَنَّاتٍ عَدْنٍ يَدْخُلُونَهَا وَمَنْ صَلَحَ مِنْ آبَائِهِمْ وَأَزْوَاجِهِمْ
وُذُرِّيَّاتِهِمْ وَالْمَلَائِكَةُ يَدْخُلُونَ عَلَيْهِمْ مِنْ كُلِّ بَابٍ**

(Həmin o) əbədi Cənnətlər ki, onların özləri və atalarından, zövcələrindən və övladlarından (əqidə baxımından) layiq olanlar (əməlləri naqis olsa da, onlara görə) ora daxil olurlar. Və mələklər hər bir qapıdan onların yanına daxil olurlar.

Hədis (Təfsir)

1.İbn Babuveyh: Öz sənədi ilə Musa ibn İbrahimdən, o İmam Musa əl-Kazımdan, o atasından, o da babasından (əleyhimussalam) rəvayət edir ki, buyurdu:

«Ümmü Sələmə (razıyallahu anha) Allah Rəsuluna (səllallahu əleyhi və alihi) dedi: "Atam-anam sənə fəda olsun, (dünyada) bir qadının iki əri olur, hər ikisi vəfat edirlər və Cənnətə daxil olurlar. Qadın o ərənlərdən hansı birinə mənsub olacaq?"

Peyğəmbər (səllallahu əleyhi və alihi) buyurdu: "Ey Ümmü Sələmə! O iki ərdən hansının əxlaqı daha gözəl idisə və hansı öz ailəsinə daha yaxşı davranırdısa, qadın onu seçər. Ey Ümmü Sələmə! Həqiqətən, gözəl əxlaq həm dünyanın, həm də axirətin bütün xeyrini aparmışdır (qazanmışdır)."»

Mənbə: Əllamə Bəhrani, əl-Bürhan fi təfsiril-Quran, c. 5, səh. 243.

Rəd surəsi, ayə 24

سَلَامٌ عَلَيْكُمْ بِمَا صَبَرْتُمْ ۖ فَنِعْمَ عُقْبَى الدَّارِ

(Və deyərlər:) «Səbr və dözümlülüyünüzün müqabilində salam olsun sizə! O dünyanın sonu (olaraq bura) nə gözəldir!»

Hədis (Təfsir)

1.Əli ibn İbrahim: Buyurdu: «Bu ayə İmamlar (əleyhimussalam) və onların səbir edən şüaları haqqında nazil olmuşdur.»

Mənbə: Əllamə Bəhrani, əl-Bürhan fi təfsiril-Quran, c. 3, səh. 251.

2.Və ondan: Dedi: Mənə atam rəvayət etdi, o İbn Əbi Umeyrdən, o Cəməldən, o da Əbu Əbdullahdan (İmam Sadiq əleyhissalam) rəvayət edir ki, İmam buyurdu:

«Biz səbirlilik, bizim şüalərimiz isə bizdən də səbirlidir.» Dedim: «Sənə fəda olum, necə olur ki, sizin şüaləriniz sizdən də səbirli olur?» Buyurdu: «Çünki biz bildiyimiz şeyə səbir edirik, bizim şüalərimiz isə bilmədikləri şeyə səbir edirlər.»

Mənbə: Əllamə Bəhrani, əl-Bürhan fi təfsiril-Quran, c. 3, səh. 251.

3.Məhəmməd ibn Yəqub: Əbu Əli əl-Əşəridən, o Muəlla ibn Məhəmməddən, o əl-Vəşşadan, o da bəzi əshabından rəvayət edir ki, Əbu Əbdullah (İmam Sadiq əleyhissalam) buyurdu:

«Həqiqətən, biz səbirlilik, bizim şüalərimiz isə bizdən də səbirlidir.» Dedim: «Sənə fəda olum, necə olur ki, sizin şüaləriniz sizdən də səbirli olur?» Buyurdu: «Çünki biz bildiyimiz şeyə səbir edirik, onlar isə bilmədikləri şeyə səbir edirlər.»

Mənbə: Əllamə Bəhrani, əl-Bürhan fi təfsiril-Quran, c. 3, səh. 251.

4.Əl-Əyyaşi: Əl-Həsən ibn Məhbubdan, o Əbu Vəlladdan rəvayət edir ki, o dedi: Əbu Əbdullaha (İmam Sadiq əleyhissalam) dedim: «Sənə fəda olum! Bizim əshabımızdan təqvalı, müsəlman və çoxlu namaz qılan bir şəxs var ki, əyləncə sevgisinə mübtəla olub və musiqi (ğina) dinləyir (buna münasibətiniz nədir)?»

İmam buyurdu: «Bu hal onu namazı vaxtında qılmaqdan, oruc tutmaqdan, xəstəyə baş çəkməkdən, cənazədə iştirak etməkdən və ya bir dindaşını ziyarət etməkdən saxlayırmı?»

Dedim: «Xeyr, bu şeylər onu xeyir və yaxşılıq işlərindən heç birindən saxlamır.»

İmam buyurdu: «Bu, şeytanın addımlarındandır (vəsvəsəsindəndir), inşallah, onun üçün bağışlanandır.»

Sonra buyurdu: «Mələklərdən bir dəstə Adəm övladını ləzzət və şəhvətlərə görə qınadılar — yəni haramı deyil, sizə halal olanı nəzərdə tuturam. İmam dedi: Allah Adəm övladından olan möminlərə görə mələklərin onları qınamasından narazı oldu (qeyrət göstərdi). İmam dedi: Allah həmin mələklərin də daxilinə (fikrinə) ləzzət və şəhvət saldı ki, möminləri qınamasınlar. İmam dedi: Bu hal onların daxilinə nüfuz etdikdə, Allaha sığınaraq fəryad etdilər və dedilər: "Rəbbimiz! Sənin əfvinə

sığınırıq, əfvinə! Bizi yaratdığın və seçdiyin ilk halımıza qaytar! Çünki biz dolaşığı/mürəkkəb bir vəziyyətə düşməkdən qorxuruq." İmam dedi: Allah bu halı onların daxilindən çıxardı. İmam dedi: Qiyamət günü olduqda və Cənnət əhli Cənnətə daxil olduqda, həmin mələklər Cənnət əhlinin yanına daxil olmaq üçün icazə istəyərlər. Onlara icazə verilər və yanlarına daxil olub salam verərək deyərlər: "Dünyada halal ləzzətlərdən və şəhvətlərdən (çəkinib) səbir etdiyinizə görə sizə salam olsun!"»

Mənbə: Əllamə Bəhrani, əl-Bürhan fi təfsiril-Quran, c. 3, səh. 252.

5.Məhəmməd ibn əl-Heysəm: Bir nəfərdən, o da Əbu Əbdullahdan (İmam Sadiq əleyhissalam) rəvayət edir ki, (ayənin təfsiri haqqında) buyurdu:

«"Dünyadakı fəqirliyə (yoxsalluğa) səbir etdiyinizə görə sizə salam olsun! Bu axirət evi nə yaxşıdır!"»

Mənbə: Əllamə Bəhrani, əl-Bürhan fi təfsiril-Quran, c. 3, səh. 252.

Rəd surəsi, ayə 25

وَالَّذِينَ يَنْقُضُونَ عَهْدَ اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مِيثَاقِهِ وَيَقْطَعُونَ مَا
أَمَرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ وَيُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ ۚ أُولَٰئِكَ لَهُمُ
الْعَذَابُ الَّذِي لَمْ يَكُنِ لَهُمْ لُحُوفٌ عَلَيْهِمْ زُجُجَتْ ۖ وَلَهُمْ فِي الدَّارِ

**Allahın (tovhid və dinin qəbul edilməsi
barəsindəki) əhd-peymanını
(möcüzələr və dəlillərlə)
möhkəmləndirdikdən sonra pozan,
Allahın birləşilməsinə əmr etdiyi şeyi
qıran və yer üzündə fəsad törədən
kəslər üçün lənət və bu dünyanın pis
sonu vardır.**

Hədis (Təfsir)

1.Və ondan: Əshabımızdan bir dəstədən, onlar Səhl ibn Ziyaddan, o Əmru ibn Osmanın rəvayətindən, o Məhəmməd ibn Uzafirdən, o da bəzi əshabından, o Məhəmməd ibn Müslimdən və ya Əbu Həməzədən, o Əbu Əbdullahdan (İmam Sadiq), o da atasından (əleyhimussalam) rəvayət edir ki, buyurdu:

«Əli ibn əl-Hüseyn (İmam Səccad əleyhissalam) bir hədisdə belə buyurdu: "Qohumluq əlaqəsini kəsən (sileyi-rəhmi tərək edən) şəxslə yoldaşlıq etməkdən çəkin! Çünki mən onu Allah عزَّ و جلَّ nin kitabında üç yerdə lənətlənmiş gördüm.

Allah عزَّ و جلَّ (Məhəmməd surəsində) buyurur:

'Əgər hakimiyyətə gəlsəniz (və ya üz döndərsəniz), yer üzündə fitnə-fesad törədəcək və qohumluq əlaqələrinizi kəsəcəksinizmi? Onlar Allahın lənətlədiyi, qulaqlarını kar və gözlərini kor etdiyi kimsələrdir.'

Və (Ər-Rəd surəsində) buyurur: 'Allah ilə əhd bağladıqdan sonra onu pozanlar, Allahın birləşdirilməsini əmr etdiyi şeyləri (qohumluq əlaqələrini) kəsənlər və yer üzündə fesad törədənlər var ya — elə lənət onlar üçündür və pis məskən (Cəhənnəm) də onlarındır.'

Və Əl-Bəqərə surəsində buyurur: 'O kəslər ki, Allah ilə əhd bağladıqdan sonra onu pozur, Allahın birləşdirilməsini əmr etdiyi şeyləri

kəsir və yer üzündə fəsad törədirlər — bax elə! zərərə uğrayanlar onlardır.'"»

Mənbə: Əllamə Bəhrani, əl-Bürhan fi təfsiril-Quran, c. 5, səh. 67.

2.Kuleyni: Yoldaşlarımızdan (əshabımızdan) bir neçəsindən, onlar Səhl ibn Ziyaddan, o Əmrü ibn Osmanın rəvayətindən, o Məhəmməd ibn Uzafirdən, o da yoldaşlarından birindən, o Məhəmməd ibn Müslimdən və ya Əbu Həməzədən, o İmam Sadiq əleyhissalamdan, o da möhtərəm atası İmam Məhəmməd Baqir əleyhissalamdan rəvayət etmişdir ki, İmam buyurdu:

«Atam İmam Səccad əleyhissalam bir hədisdə mənə belə buyurdu: "Sileyi-rəhm etməyən (qohumluq əlaqələrini kəsən) bir kəs ilə oturub-durmaqdan kəskin şəkildə çəkin! Çünki mən belə bir şəxsin Qurani-Kərimin üç ayəsində lənətləndiyini oxumuşam. Allah-Taala buyurur: 'Əgər hakimiyyətə gəlsəniz (və ya üz döndərsəniz), yer üzündə fitnə-fəsad törədəcək və qohumluq əlaqələrinizi kəsəcəksinizmi?...'"»

Mənbə: Əllamə Bəhrani, Tərcümeyi-Təfsiri-Rəvatiyyil-Bürhan, c. 8, səh. 367.

3.Üsuli-Kafi"də: Əshabımızdan bir dəstədən, onlar Səhl ibn Ziyaddan [və Əli ibn İbrahimdən, o da atasından — hamısı birgə], onlar Əmru ibn Osmanın rəvayətindən, o Məhəmməd ibn Uzafirdən, o da bəzi əshabından, o Məhəmməd ibn Müslimdən və Əbu Həməzədən, o Əbu Əbdullahdan (İmam Sadiq), o da atasından (əleyhimussalam) rəvayət edir ki, buyurdu:

«Əli ibn əl-Hüseyn (İmam Səccad əleyhissalam) buyurdu: "Ey oğlum! Qohumluq əlaqəsini kəsən (sileyi-rəhmi tərək edən) şəxslə yoldaşlıq etməkdən çəkin! Çünki mən onu Allah عزَّ و جلَّnin kitabında üç yerdə lənətlənmiş gördüm." Buyurdu: "(O ayələrdən biri:) 'Allah ilə əhd bağladıqdan sonra onu pozanlar...' (ayəsi).»

Mənbə: Əllamə Bəhrani, əl-Bürhan fi təfsiril-Quran, c. 6, səh. 445. (Mətnə Təfsir Kənzüddəqaiq görünür)

Rəd surəsi, ayə 26

اللَّهُ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ ۚ وَفَرِحُوا بِالْحَيَاةِ
الدُّنْيَا وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا فِي الْآخِرَةِ إِلَّا مَتَاعٌ

**İstədiyi kəs üçün (maddi və mənəvi)
ruzini çoxaldan və ya azaldan Allahdır!
Onlar (kafirlər) dünya həyatına
sevinirlər, halbuki, dünya həyatı axirət
müqabilində (cüzi) bir paydan başqa
bir şey deyildir.**

Hədis (Təfsir)

**1.Ət-Təbarsi: "Məkarimul-əxlaq" əsərində
Abdulla ibn Məsudun rəvayət etdiyi uzun bir
hədisdə Allah Rəsulunun (səllallahu əleyhi və
alihi) ona belə buyurduğunu nəql edir:**

**«Ey İbn Məsud! Əgər Cəhənnəmdə əbədi
qalacaqsan, dünyada nemətlər içində yaşayan
şəxsə bunun nə faydası var?! "Onlar dünya
həyatının görünən tərəfini bilirlər, axirətdən**

isə qafildirlər." (ər-Rum, 7) Evlər tikir, saraylar ucaldır, məscidləri bəzəyirlər. Onların bütün qayğısı dünyadır, diqqətləri yalnız onadır, Ona sۆykənilr, ibadətləri öz qarınlarıdır.

Allah-Taala buyurur: "Və elə zənn edirsiniz ki, əbədi qalacaqsınız deyə möhkəm binalar, qəsrlər tikirsiniz? Tutduğunuz zaman da qəddar cəlladlar kimi tutursunuz. Artıq Allahdan qorxun və mənə itaət edin!" (əş-Şuəra, 129-131)

Və Allah-Taala buyurur: "Öz nəfsi istəyini (həvasını) ilahiləşdirən kəsi gördünmü? Allah onu bilərəkdən zəlalətə saldı, qulağını və qəlbini möhürlədi..." ayəsindən "...məgər düşünmürsünüz?" ayəsinədək. (əl-Casiyə, 23)

O (cür şəxs) münafıqdən başqası deyildir; öz dinini nəfsinin istəyi, ilahını isə qarını etmişdir. Halaldan və haramdan iştahı çəkdiyi hər şeyi yeyər, heç birindən çəkinməz.

Allah-Taala buyurur: "Onlar dünya həyatı ilə sevindilər. Halbuki dünya həyatı axirətin yanında müvəqqəti bir faydalanmaqdan (və ya dəyərsiz bir şeydən) başqa bir şey deyildir."»

Mənbə: Əllamə Bəhrani, əl-Bürhan fi təfsiril-Quran, c. 3, səh. 279.

Rəd surəsi, ayə 27

وَيَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْلَا أُنْزِلَ عَلَيْهِ آيَةٌ مِنْ رَبِّهِ قُلْ إِنَّ اللَّهَ يُضِلُّ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي إِلَيْهِ مَنْ أُنَابَ

Və küfr edən kəslər (məsxərə məqsədilə) «nə üçün ona Rəbbi tərəfindən (bizim ürəyimiz istəyən, yaxud Salehin dəvəsi, Musanın əsası və İsanın süfrəsi kimi) bir nişanə və möcüzə nazil olmamışdır?» deyirlər. De: «Şübhəsiz, Allah (möcüzəni hikmət və məsləhət əsasında göndərir, buna görə də haqqı qəbul etməyənlərdən) istədiyi şəxsi azgınlıqda boşlayır və Ona tərəf qayıtmış şəxsi hidayət edir».

Qeyd: Bu ayə barədə hədis tapa bilmədim

Rəd surəsi, ayə 28

الَّذِينَ آمَنُوا وَتَطْمَئِنُّ قُلُوبُهُمْ بِذِكْرِ اللَّهِ أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ
تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ

**O kəsləri ki, iman gətiriblər və qəlbləri
Allahı yada salmaqla rahatlıq tapır.
Bilin! Qəlblər yalnız Allahı yada
salmaqla rahatlıq tapır.»**

Hədis (Təfsir)

**1.Əbu Əmru əz-Zubeyridən: Əbu Əbdullahın
(İmam Sadiq əleyhissalam) belə buyurduğunu
rəvayət edir:**

**«Şübhəsiz ki, Allah imanı Adəm övladının
əzaları üzərində fərz (vacib) etmiş, onu əzalar
arasında paylamış və bölüşdürmüşdür. Bədən**

əzalarından elə bir əza yoxdur ki, ona tayı/bənzəri üçün vacib olunandan fərqli bir iman vəzifəsi tapşırılmış olmasın.

Həmin əzalardan biri də qəlbdir. Qəlb o organdır ki, insan onunla dərk edər, anlayar və fəhm edər. O, bədənin əmiridir (rəhbəridir); bütün əzalar ancaq onun rəyi və əmri ilə hərəkət edər.

Allahın qəlb üzərinə fərz etdiyi imana gəlincə, bu: iqrar etmək (qəbul etmək), mərifət (tanımaq), əhd bağlamaq, razılıq vermək və təslim olmaqdır ki, Ondən başqa heç bir məbud yoxdur, O təkdir və şəriksizdir, Özünə nə bir zövcə (yoldaş), nə də bir övlad götürməmişdir. Və Məhəmməd Onun bəndəsi və rəsuludur; Allah dərgahından gələn hər bir peyğəmbəri və ya kitabı iqrar etməkdir.

Bax Allahın qəlb üzərinə fərz etdiyi iqrar və mərifət bunlardır və bu, qəlbin əməlidir. Allah-Taala buyurur: "...Qəlbi imanla aram olduğı halda məcbur edilən kəs müstəsnaadır, lakin kim küfrə köks açarsa..." (ən-Nəhl, 106). Və buyurur: "...Bilin ki, qəlblər yalnız Allahı zikr etməklə aram tapar!" (ər-Rəd, 28). Və buyurur: "...Onlar ağızları ilə 'iman gətirdik' dedilər, lakin qəlbləri iman gətirmədi..." (əl-Maidə, 41). Və buyurur: "...İçinizdə olanı faş etsəniz də, gizlətsəniz də Allah sizdən onun hesabını soracaqdır. O, istədiyini bağışlayar, istədiyinə cəza verir..." (əl-Bəqərə, 284).

Bax Allahın qəlb üzərinə fərz etdiyi iqrar və mərifət bunlardır, bu onun əməlidir və imanın başıdır (əsasını təşkil edir).»

Mənbə: Əllamə Bəhrani, əl-Bürhan fi təfsiril-Quran, c. 1, səh. 572.

2.Əli ibn İbrahim buyurdu: «"İman gətirənlər" — şüələrdir, "Allahı zikr etmək" isə Əmirəl-möminin və imamlar (əleyhimussalam)-dır. Sonra buyurdu: "Bilin ki, qəlblər yalnız Allahı zikr etməklə aram tapar! İman gətirib yaxşı işlər görənləri "Tuba" (xoş müjdə və ya Cənnətdəki ağac) və gözəl bir qayıdış yeri (Cənnət) gözləyir." Mənası: Gözəl qayıdış yeri.»

Mənbə: Əllamə Bəhrani, əl-Bürhan fi təfsiril-Quran, c. 3, səh. 253.

3.Ənəs ibn Malikdən rəvayət olunur ki, o dedi: «Allah Rəsulu (səllallahu əleyhi və alihi) bu ayəni oxudu: "İman gətirənlər və qəlbləri Allahı zikr etməklə aram taparlar. Bilin ki, qəlblər yalnız Allahı zikr etməklə aram tapar!"

Sonra mənə buyurdu: "Ey İbn Ummı-Süleyym, bilirsənmi onlar kimlərdir?" Dedim: "Ey Allahın Rəsulu, onlar kimlərdir?" Buyurdu: "Biz – Əhli-beyt və bizim şüalərimizdir."»

Mənbə: Əllamə Bəhrani, əl-Bürhan fi təfsiril-Quran, c. 3, səh. 253.

Rəd surəsi, ayə 29

الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ طُوبَىٰ لَهُمْ وَحُسْنُ مَآبٍ

Şadlıq və sevinc, pak həyat, uca Cənnət və Tuba ağacı iman gətirən və yaxşı işlər görən kəslərə məxsusdur və onların gözəl bir dönüşləri vardır.

Hədis (Təfsir)

1.Əbu Əbdullah (İmam Sadiq əleyhissalam) buyurdu: «Allah Rəsulu (səllallahu əleyhi və alihi) Fatiməni (əleyhas-salam) tez-tez öpərdi. Buna görə Aişə qəzəbləndi və dedi: "Ey Allahın Rəsulu, sən Fatiməni çox öpürsən!"

Allah Rəsulu (səllallahu əleyhi və alihi) buyurdu: "Ey Aişə! Mən göyə (Meraca) aparıldığım zaman Cənnətə daxil oldum. Cəbrail (əleyhissalam) məni Tuba ağacına yaxınlaşdırdı və onun meyvəsindən mənə verdi, mən də yedim. Yerə endiyim zaman Xədicə ilə yaxınlıq etdim və o, Fatiməyə hamilə qaldı. Buna görə də mən Fatiməni hər öpdükdə, onun ətrində Tuba ağacının ətrini duyuram."»

Mənbə: Əllamə Bəhrani, əl-Bürhan fi təfsiril-Quran, c. 1, səh. 88.

2.Süleym ibn Qeys əl-Hilalidən rəvayət olunur ki, o dedi: «Əli ibn Əbu Talibdən (əleyhissalam) soruşdum: "Allah səni islah etsin, kim Allaha Öz İmamını tanyaraq və ona itaət edərək mömin halda qovuşarsa, Cənnət əhlindəndirmi?"

Buyurdu: "Bəli, Allaha qovuşduğu zaman o, Allah-Taalanın buyurduğu bu şəxslərdəndir: 'İman gətirib yaxşı işlər görənlər...', '(İman gətirib) təqvalı olanlar...' və 'İman gətirənlər və imanlarına zülm (şirk) qatmayanlar...'"

Dedim: "Əgər onlardan böyük günahlar (kəbair) üzərində olan bir kəs Allaha qovuşarsa necə?"

Buyurdu: "O, Allahın istəyinə bağlıdır; istərsə günahına görə cəza verər, istərsə rəhməti ilə onu bağışlayar."

Dedim: "Yəni onu Cəhənnəmə daxil edər, halbuki o mömindir?"

Buyurdu: "Bəli, çünki o, Allahın 'Mən onların vəlisiyəm' dediyi və 'Onlara heç bir qorxu yoxdur və onlar qəm-qüssə görməzlər' buyurduğu möminlərdən deyildir. Çünki (əsl) möminlər Allahdan təqva edənlər, yaxşı işlər görənlər və 'imanlarına zülm (günah/şirk) qatmayanlar'dır.'"»

Mənbə: Əllamə Bəhrani, əl-Bürhan fi təfsiril-Quran, c. 3, səh. 41.

3.Əl-Əyyaşi: Xalid ibn Nəcihdən, o da Cəfər ibn Məhəmməddən (İmam Sadiq əleyhissalam) rəvayət edir ki, İmam "Bilin ki, qəlblər yalnız

**Allahı zikr etməklə aram tapar!" ayəsi
haqqında buyurdu:**

**«Məhəmməd (səllallahu əleyhi və alihi) ilə
qəlblər aram tapar. O, Allahın zikri və Onun
hicabıdır (pərdəsidir).»**

**Mənbə: Əllamə Bəhrani, əl-Bürhan fi təfsiril-
Quran, c. 3, səh. 253.**

**4.Əli ibn İbrahim: Dedi: mənə atam rəvayət
etdi, o əl-Həsən ibn Məhhubdan, o Əli ibn
Rəyabdan, o Əbu Ubəydedən, o da Əbu
Əbdullahdan (İmam Sadiq əleyhissalam)
rəvayət edir ki, İmam buyurdu:**

**«Tuba — Cənnətdə bir ağacdır, əslı (kökü)
Əmirəl-möminin (əleyhissalam)-ın evindədir.
Şiələrindən elə bir kəs yoxdur ki, onun evində
bu ağacın budaqlarından biri olmasın. Onun bir
yarpağı belə (o qədər böyükdür ki) bir ümməti
öz kölgəsində saxlayar.»**

**Mənbə: Əllamə Bəhrani, əl-Bürhan fi təfsiril-
Quran, c. 3, səh. 253.**

Rəd surəsi, ayə 30

كَذَلِكَ أَرْسَلْنَاكَ فِي أُمَّةٍ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهَا أُمَمٌ لِّتَتْلُوَ
عَلَيْهِمُ الَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ وَهُمْ يَكْفُرُونَ بِالرَّحْمَنِ ۚ قُلْ هُوَ
رَبِّي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ مَتَابِ

(Öz cari qanunlarımıza əsasən keçmişdəkilərə peyğəmbərlər göndərdiyimiz kimi,) səni (də) özlərindən qabaq ümmətlər gəlib-keçmiş bir ümmətin içərisinə göndərdik ki, sənə vəhy etdiyimizi onlara oxuyasan, halbuki onlar Rəhman olan Allaha küfr edirlər (Onun vəhdətini və rəhmətinin şamilliyini qəbul etmirlər). De: «O mənim Rəbbimdir, Ondan başqa heç bir məbud yoxdur, yalnız Ona təvəkkül etdim və dönüşüm yalnız Ona tərəfdir.»

Hədis (Təfsir)

1.İbn Abbasdan rəvayət olunur ki, dedi:

«Bu ayə Qureyş kafirləri haqqında nazil olmuşdur; o zaman ki, Peyğəmbər (səllallahu əleyhi və alihi) onlara: "Rəhman olan Allah qarşısında səcdə edin!" — buyurdu. Onlar dedilər: "Rəhman kimdir?!"»

Mənbə: Əllamə Bəhrani, əl-Bürhan fi təfsiril-Quran (Farsca tərcüməsi), c. 5, səh. 443.

Rəd surəsi, ayə 31

وَلَوْ أَنَّ قُرْآنًا سُيِّرَتْ بِهِ الْجِبَالُ أَوْ قُطِعَتْ بِهِ الْأَرْضُ أَوْ
كَلَّمَتْ بِهِ الْمَوْتَىٰ ۚ بَلْ لِلَّهِ الْأَمْرُ جَمِيعًا ۚ أَفَلَمْ يَنبَأِ الَّذِينَ
آمَنُوا أَنَّ لَوْ يَشَاءُ اللَّهُ لَهْدَى النَّاسَ جَمِيعًا ۚ وَلَا يَزَالُ الَّذِينَ

كَفَرُوا تُصِيبُهُمْ بِمَا صَنَعُوا قَارِعَةٌ أَوْ تَحُلُّ قَرِيبًا مِّن دَارِهِمْ
حَتَّى يَأْتِيَ وَعْدُ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ لَا يُخْلِفُ الْمِيعَادَ

Və əgər vasitəsilə dağların hərəkətə gətirildiyi, ya yerin yarılıb parça-parça olduğu, yaxud vasitəsilə ölümlərlə danışılan bir Qur'an olsaydı (bunun onların imanına yenə də heç bir təsiri olmazdı). (Çünki iman və hidayət,) hətta işlər və əmrlər bütünlüklə Allaha məxsusdur. Buna görə də məgər iman gətirən kəslər (hələ də bunların imanından) ümidlərini üzüb başa düşməyiblərmə ki, əgər Allah istəsəydi insanların hamısını (məcburi surətdə) hidayət edərdi?! (Lakin Allahın qanunu imana məcbur etmək deyildir.) Və küfr edən kəslərə daim etdiklərinin cəzası olaraq əzici bir müsibət yetişər, yaxud onların evlərinin yaxınlığında nazil olar ki, Allahın (son) vədəsi yetişsin. Həqiqətən Allah vədə xilaf çıxmaz.

Hədis (Təfsir)

1.Və ondan (Əli ibn İbrahimdən) rəvayət olunur, dedi: Əbul-Carudun rəvayətində Əbu Cəfərdən (İmam Baqir əleyhissalam) rəvayət olunur ki, İmam "Kafir olanlara gəldikdə isə, etdikləri əməllərə görə onlara bir bəla üz verməkdə davam edəcək" kəlamı haqqında buyurdu:

«O (bəla) nikmətdir (cəza və intiqamdır). "Və ya o bəla onların evlərinin yaxınlığına enər" — yəni başqalarının başına gələr, onlar da bunu görər və eşidərlər. O kəslər ki, onlara bəla gəlmişdir, bunlar kimi asi və kafirdirlər. Lakin onlar bundan ibrət almazlar. "Bu vəziyyət Allahın vədi gələnə qədər davam edər" — (yəni) möminlərə olan qələbə (zəfər) və kafirlərin xar olacağı gün gələnə qədər.»

Mənbə: Əllamə Bəhrani, əl-Bürhan fi təfsiril-Quran, c. 3, səh. 262.

2.Məhəmməd ibn Yəqub (əl-Kuleyni):
Məhəmməd ibn Yəhyadan, o Əhməd ibn Əbi Zahir və ya başqasından, o Məhəmməd ibn Həmmaddan, o qardaşı Əhməd ibn Həmmaddan, o İbrahimdən, o da atasından rəvayət edir ki, Əbul-Həsən əl-Əvvələ (İmam Musa əl-Kazım əleyhissalam) dedilər:

«Sənə fəda olum, Peyğəmbərdən (səllallahu əleyhi və alihi) xəbər ver; o, bütün peyğəmbərlərin elminə varis oldumu?»

İmam buyurdu: «Bəli».

Soruşdum: «Adəm əleyhissalamdan tutmuş özünə qədər olanların bütününəmi?»

İmam buyurdu: «Allah göndərdiyi elə bir peyğəmbər olmadı ki, Məhəmməd (səllallahu əleyhi və alihi) ondan daha elmlı olmasın».

Soruşdum: «Bəs Məryəm oğlu İsa (əleyhissalam) Allahın izni ilə ölənləri dirildirmi idi?»

İmam buyurdu: «Doğru dedin. Süleyman ibn Davud (əleyhissalam) da quşların dilini anlayırdı. Rəsulullah (səllallahu əleyhi və alihi) da bütün bunlara qadir idi».

Sonra buyurdu: «Şübhəsiz ki, Süleyman ibn Davud hüd-hüd quşunu itirdiyi zaman onun haqqında şəkki-şübhəyə düşdü və dedi: "Mənə nə olub ki, hüd-hüdü görmürəm? Yoxsa o, burada olmayanlardandır?" (ən-Nəml, 20) Və ona bərk qəzəblənərək dedi: "Ona şiddətli əzab verəcəyəm, ya onu kəsəcəyəm, ya da mənə

aydın bir dəlil gətirəcək" (ən-Nəml, 21). Ona görə qəzəbləndi ki, hüd-hüd quş olduğu halda belə suyun harada olduğunu göstərirdi. Süleyman üçün külək, cinlər, insanlar, şeytanlar və itaətsiz divlər mütiləşdirilmişdi, lakin o, havanın altındakı suyun yerini bilmirdi, halbuki o quş bunu bilirdi!

Bununla belə Allah Öz kitabında buyurur: "Əgər oxunması ilə dağların hərəkətə gətirildiyi, yaxud yerin parçalandığı, yaxud ölənlərin danışdırıldığı bir Quran olsaydı (yenə də inanmazdılar)..." (ər-Rəd, 31). Və biz bu Qurana varis olmuşuq! Onda olan elə bir gücdür ki, onunla dağlar yerindən oynadılar, şəhərlər parçalanar, ölənlər dirildilər! Biz havanın altındakı suları da bilirik. Şübhəsiz ki, Allahın kitabında elə ayələr vardır ki, Allahın icazə verdiyi hər bir əmr onunla həyata keçər... Allah bizə "Ümmül-Kitab"da (Ana kitabda/Lövhi-Məhfuzda) olanları nəsib etmişdir. Allah-Taala buyurur: "Göylərdə və yerdə elə bir gizli şey yoxdur ki, aydın bir kitabda (Lövhi-Məhfuzda) olmasın" (ən-Nəml, 75). Sonra Allah buyurdu: "Sonra Kitabı bəndələrimizdən seçdiklərimizə irs verdik..." (Fətir, 32). Bizik Allahın (əzzə və cəllə) seçdiyi bəndələr! Və bizə elə bir Quran irs verilmişdir ki, onun içində hər bir şeyin bəyanı (izahı) vardır.»

Mənbə: Əllamə Bəhrani, əl-Bürhan fi təfsiril-Quran, c. 4, səh. 213 (əl-Kafi hədisindən nəqlən).

Rəd surəsi, ayə 32

وَلَقَدْ اسْتَهْزَيْتُ بِرُسُلٍ مِنْ قَبْلِكَ فَأَمَلَيْتُ لِلَّذِينَ كَفَرُوا ثُمَّ
أَخَذْتُهُمْ فَكَيْفَ كَانَ عِقَابِ

**Həqiqətən, səndən əvvəlki
peyğəmbərlərə də istehza edilmişdi,
beləliklə, küfr (və istehza) edən kəslərə
(bir müddət) möhlət verdim, sonra
onları (suda boğulma, zəlzələ, səmavi
bağırtdı və daş yağışı kimi əzablarla)
yaxaladım. Buna görə də (bax gör)
Mənim əzabım necə olmuşdur?!**

Qeyd: Bu ayə barədə hədis tapa bilmədim

Rəd surəsi, ayə 33

أَفَمَنْ هُوَ قَائِمٌ عَلَى كُلِّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ ۖ وَجَعَلُوا لِلَّهِ
شُرَكَاءَ قُلُوبُ سَمُوهُمْ ۚ أَمْ تُتَبَّئُونَهُ بِمَا لَا يَعْلَمُ فِي الْأَرْضِ أَمْ
بِظَاهِرٍ مِنَ الْقَوْلِ ۚ بَلْ زَيْنٌ لِلَّذِينَ كَفَرُوا مَكْرُهُمْ وَصُدُّوا
عَنِ السَّبِيلِ ۚ وَمَنْ يُضِلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ

Belə isə, məgər hər bir cana hakim olan və onun əməlinə nəzarət edən kəs (cansız bütələr kimidir? Bununla belə) onlar Allaha şəriklər qoşublar. De: «Onları (sifətləri ilə) adlandırın (deyin ki, onlar diri, yaradan, eşidən və görəndirlər)! «Doğrudanmı Allaha yer üzündə (səlahiyyətini) tanımadığı bir şeydən xəbər verirsiniz? Yoxsa quru və boş söz deyirsiniz? (Xeyir, şübhəsiz, Allahın heç bir şəriki yoxdur,) əksinə, küfr edən kəslər üçün onların məkr və hiylələri zینətləndirilib və onlar (haqq) yoldan saxlanılaraq məhrum ediliblər.

Allahın azgınlıqda boşladığı kəsə əsla yol göstərən olmayacaqdır.

Hədis (Təfsir)

1.Sonra Əli ibn İbrahim dedi: Əbul-Carudun rəvayətində Əbu Cəfərdən (İmam Baqir əleyhissalam) Allah-Taalanın bu kəlamı haqqında rəvayət olunur:

"Məgər hər kəsin qazandığına (əməllərinə) göz qoyan (Allah, heç bir şeyə qadir olmayan bütərlə eyni ola bilərmi)? Lakin onlar Allaha şəriklər qoşdular. De: «Onların adlarını çəkin! Yoxsa Allaha yerdə bilmədiyi bir şeyimi xəbər verirsiniz, yoxsa bu, zahiri (boş) bir sözdür?»" (ər-Rəd, 33).

İmam buyurdu: «"Zahiri söz" dedikdə, ruzi (və ya zahiri iddia) nəzərdə tutulur.»

Mənbə: Əllamə Bəhrani, əl-Bürhan fi təfsiril-Quran, c. 3, səh. 262.

Rəd surəsi, ayə 34

لَهُمْ عَذَابٌ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا ۖ وَلَعَذَابُ الْآخِرَةِ أَشَقُّ ۚ وَمَا لَهُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ وَاقٍ

Onlar üçün dünya həyatında (döyüşdə məğlubiyyət, xəstəlik və qıtlıq kimi bir sıra) əzab(lar) vardır. Əlbəttə, axirət əzabı daha çətinidir. Onları Allah(ın əzabın)dan bir qoruyan (da) yoxdur.

Qeyd: Bu ayə barədə hədis tapa bilmədim

Rəd surəsi, ayə 35

مَثَلُ الْجَنَّةِ الَّتِي وُعدَ الْمُتَّقُونَ ۖ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ ۖ
أُكْلُهَا دَائِمٌ وَظِلُّهَا ۚ تِلْكَ عُقْبَى الَّذِينَ اتَّقَوْا ۖ وَعُقْبَىٰ

الْكَافِرِينَ النَّارُ

Təqvalılara vəd edilmiş Cənnətin vəsfi belədir: Onun (evlərinin və ağaclarının) altından daim çaylar axır, onun bol meyvəsi, yeməkləri və ruzisi daimi, kölgəsi həmişəlikdir. Bu, təqvalı olan kəslərin aqibətidir, kafirlərin aqibəti isə oddur!

Hədis (Təfsir)

1.Və ondan (Əli ibn İbrahimdən) rəvayət olunur ki, Əbu Əbdullah (İmam Sadiq əleyhissalam) buyurdu:

«Şübhəsiz ki, sizin bu aləmdəki odunuz Cəhənnəm odunun yetmiş hissəsindən bir hissəsidir. O, yetmiş dəfə su ilə söndürülmüşdür, sonra yenidən alovlanmışdır. Əgər belə olmasaydı, heç bir bəşər övladı ona toxunmağa (və ya dözməyə) qadir olmazdı.

Qiyamət günü o (Cəhənnəm odu) gətirilər və odun üzərinə qoyular. O elə bir nərə (fəryad)

çəkər ki, nə bir müqərrəb (Allaha yaxın) mələk, nə də bir mürsəl (göndərilmiş) peyğəmbər qalar, illah ki, onun bu fəryadının dəhşətindən dizləri üstə çökər.»

Mənbə: Əllamə Bəhrani, əl-Bürhan fi təfsiril-Quran, c. 3, səh. 262.

2.Və yenə ondan (Əli ibn İbrahimdən) İmam Sadiqdən (əleyhissalam) rəvayət olunur ki, buyurdu:

«Dünya odu Cəhənnəm odunun yetmişdə bir hissəsinə bərabər olan kiçik bir hissədir. O od yetmiş dəfə su ilə söndürülmüşdür, lakin yenə də alovlanır və şölələnir. Əgər belə olmasaydı, insan övladı onu söndürməyə qadir olmazdı. Qiyamət günü dünya odunu gətirib Cəhənnəm odunun üzərinə qoyarlar. Amma bu haqir dünya odu elə bir nərə (fəryad) çəkər ki, onun dəhşətli fəryadından müqərrəb (Allaha yaxın) mələklər və mürsəl peyğəmbərlərin hamısı torpaq üzərində diz çökərlər.»

Mənbə: Əllamə Bəhrani, Təfsire-Rəvayiye-Bürhan (Tərcümə), c. 5, səh. 447.

3.İmam Sadiq (əleyhissalam) buyurur:

«Bu dünya odu Cəhənnəm odunun yetmiş hissəsindən bir hissəsidir ki, onu yetmiş dəfə su ilə söndürmüşlər, sonra yenidən şölələnib alovlanmışdır. Əgər belə olmasaydı, insan övladı ona yaxınlaşmağa və onu söndürməyə qadir olmazdı. Qiyamət günü günahkarları Cəhənnəm oduna atdıqda, od elə bir nəərə çəkər ki, müqərrəb mələklər və mürsəl peyğəmbərlər onun xofundan dizləri üstə çökər və dəhşətə düşərlər.»

Mənbə: Əli ibn İbrahim əl-Qummi, Təfsire-Qummi (Tərcümə), c. 2, səh. 517.

Rəd surəsi, ayə 36

وَالَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يَفْرَحُونَ بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ ۖ وَمِنَ
الْأَحْزَابِ مَنْ يُنْكِرُ بَعْضَهُ ۚ قُلْ إِنَّمَا أُمِرْتُ أَنْ أَعْبُدَ اللَّهَ وَلَا
أُشْرِكَ بِهِ ۚ إِلَيْهِ أَدْعُو وَإِلَيْهِ مَآبُ

(Səma) kitab(ı) verdiyimiz kəslər (İslamı təsdiq edən yəhudilər və xristianlar) sənə nazil olana sevinirlər. Və (kitab əhlindən olan) dəstələrdən bəziləri onun bəzi yerlərini (özlərinin üç üqnuma, cismiləşdirmə və təhrif kimi batil əqidələri ilə müxalif olan yerlərini) inkar edirlər. De: «Həqiqətən mənə Allaha ibadət etməyim və Ona (üluhiyyətdə, rübubiyyətdə, yaradılışda və ibadətdə) bir şərik qoşmamağım əmr olunmuşdur. Yalnız Ona tərəf çağırıram və dönüşüm də yalnız Ona tərəfdir».

Hədis (Təfsir)

1.Sonra Əli ibn İbrahim dedi: Əbul-Carudun rəvayətində Əbu Cəfərdən (İmam Baqir əleyhissalam) Allah-Taalanın "Kitab verdiklərimiz sənə nazil edilənə sevinirlər" kəlamı haqqında rəvayət olunur:

İmam buyurdu: «Onlar Allahın Kitabı ilə sevindilər; o zaman ki, (Quran) onlara oxundu və onu oxuduqları zaman qorxudan və hüzn/xüşudan gözlərindən yaşlar axdı. Və o (şəxs) Əli ibn Əbi Talibdir (əleyhissalam).»

Mənbə: Əllamə Bəhrani, əl-Bürhan fi təfsiril-Quran, c. 3, səh. 262.

2.Əbul-Carud "Kitab verdiklərimiz sənə nazil edilənə sevinirlər" ayəsinin təfsirində rəvayət edir ki:

«Quran onlara oxunduğu zaman şad olarlar, nələdən (sızıltıdan), qorxudan və hüzn/kədərdən gözləri yaşla dolar. Və o şəxs Əli ibn Əbi Talibdir (əleyhissalam).»

Mənbə: Əli ibn İbrahim əl-Qummi, Təfsire-Qummi (Tərcümə), c. 2, səh. 517.

Rəd surəsi, ayə 37

وَكَذَلِكَ أَنْزَلْنَاهُ حُكْمًا عَرَبِيًّا ۚ وَلَئِنْ اتَّبَعْتَ أَهْوَاءَهُمْ بَعْدَمَا
جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ مَا لَكَ مِنَ اللَّهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا وَاقٍ

(Peyğəmbərlərə kitab nazil etdiyimiz kimi) beləcə başdan-başa haqqa hökm edən, uca hikmətli və ərəbcə olan bu kitabı sənə nazil etdik (ki, onlar onu daha yaxşı anlasınlar). Əgər sənə gəlmiş elmdən sonra onların nəfsi istəklərinə tabe olsan (məsələn onların qibləsini, yaxud üçlük əqidəsini qəbul etsən), Allah tərəfindən sənin üçün heç bir başçı və qoruyucu olmayacaqdır.

Qeyd: Bu ayə barədə hədis tapa bilmədim

Rəd surəsi, ayə 38

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلًا مِنْ قَبْلِكَ وَجَعَلْنَا لَهُمْ أَزْوَاجًا وَذُرِّيَّةً
وَمَا كَانَ لِرَسُولٍ أَنْ يَأْتِيَ بِآيَةٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ فَلِكُلِّ أَجَلٍ
كِتَابٌ

Həqiqətən biz səndən öncə peyğəmbərlər göndərdik və (mələk deyil, bəşər olduqları üçün) onlara da zövcələr və övladlar verdik. Heç bir peyğəmbər Allahın izni və iradəsi olmadan bir nişanə və möcüzə gətirə bilməz. (Çünki) hər bir vaxt üçün (hikmətə uyğun olaraq) bir yazı və hökm qərara alınmışdır (deməli Allahdan başqası, hətta peyğəmbər istədiyi vaxt möcüzə gətirə bilməz).

Hədis (Təfsir)

1.Məhəmməd ibn Yəqub (əl-Kuleyni):
Səhabələrımızdən bir qrup Əhməd ibn Məhəmməddən, o, İbn Məhbubdan, o da Şüeyb əl-Əqərqufidən rəvayət edir ki, dedi: Əbu

Əbdullahdan (İmam Sadiq əleyhissalam) Allah-Taalanın bu kəlamı haqqında soruşdum:

"Kitabda (Quranda) sənə nazil edilmişdir ki, Allahın ayələrinin inkar edildiyini və onlara istehza olunduğunu eşitdiyiniz zaman..." (ən-Nisa, 140) — ayənin sonuna qədər.

İmam buyurdu: «Bu ayədə məqsəd şudur: Əgər bir şəxsin haqqı inkar etdiyini, haqqı yalanladığını və İmamlara (əleyhimussalam) dil uzatdığını (söyüş söydüyünü və ya təhqir etdiyini) eşitsən, onun yanından qalx (oradan uzaqlaş) və kim olursa-olsun onunla bir yerdə oturma!»

Mənbə: Əllamə Bəhrani, əl-Bürhan fi təfsiril-Quran, c. 2, səh. 189.

2.Əl-Əyyaşi: Məhəmməd ibn əl-Füzeyldən, o da Əbul-Həsən ər-Rzadan (İmam Rza əleyhissalam) rəvayət edir ki, Allahın bu kəlamı haqqında buyurdu:

"Kitabda sənə nazil edilmişdir ki, Allahın ayələrinin inkar edildiyini və onlara istehza olunduğunu eşitdiyiniz zaman... şübhəsiz ki, o vaxt siz də onlar kimi olarsınız" (ən-Nisa, 140).

İmam buyurdu: «Əgər bir kəsin haqqı inkar etdiyini, haqqı yalanladığını və o haqqın əhlinə

(İmamlara/Əhl-i Beytə) dil uzatdığını eşitsən, onun yanından qalx və kim olursa-olsun onunla bir yerdə oturma!»

Mənbə: Əllamə Bəhrani, əl-Bürhan fi təfsiril-Quran, c. 2, səh. 190.

Rəd surəsi, ayə 39

يَمْحُو اللَّهُ مَا يَشَاءُ وَيُثْبِتُ^ط وَعِنْدَهُ أُمُّ الْكِتَابِ

Allah («məhv və isbat» lövhəsində yazılmış, olacaq hadisələrdən) istədiyini məhv və (bəzi hadisələri orada) dərc edir və Ümmül-kitab (Lövh-i-Məhfuz və şeylərin sabit cəhətlərinin yazıldığı yer) Onun yanındadır.

Hədis (Təfsir)

1.Əl-Əyyaşi: Məhəmməd ibn Müslimdən, o da Əbu Cəfərdən (İmam Baqir əleyhissalam) rəvayət edir ki, Allahın "Biz hər hansı bir ayəni ləğv ediriksə və ya onu unutdururuqsa, ondan daha yaxşısını və ya bənzərini gətiririk" (əl-Bəqərə, 106) kəlamı haqqında buyurdu:

«"Nəsxlik" (dəyişdirilən) elə bir şeydir ki, başqa hala salınır; unutdurulan isə hələ baş verməmiş qeyb kimidir. Bu da Allahın "Allah istədiyini pozar, (istədiyini də) sabit saxlayar və Əsas Kitab Onun yanındadır" kəlamı kimidir. İmam buyurdu: "Bununla Allah istədiyini edər, istədiyini dəyişdirər; Yunus qövmündə olduğu kimi ki, onlara əzab bədası (fərəcləri/təqdir dəyişikliyi) gəldikdə və Allahın "Sən onlardan üz çevir, sən qınanası deyilsən" kəlamı kimi olduğu halda, Allah Öz rəhməti ilə onlara yetişi (və əzabı onlardan qaldırdı)."»

Mənbə: Əllamə Bəhrani, əl-Bürhan fi təfsiril-Quran, c. 1, səh. 302.

2.Məs'adə ibn Sədəqədən: Əbu Əbdullahdan (İmam Sadiq əleyhissalam) Allah-Taalanın "Müqəddəs Torpağa daxil olun ki, Allah onu sizin üçün yazmışdır" (əl-Maidə, 21) kəlamı haqqında soruşulduqda buyurdu:

«Allah onu onlar üçün yazmışdı, sonra pozdu (dəyişdirdi). Daha sonra onu onların övladları üçün yazdı və onlar oraya daxil oldular. Allah istədiyini pozar və (istədiyini) sabit saxlayar, Əsas Kitab Onun yanındaıdır.»

Mənbə: Əllamə Bəhrani, əl-Bürhan fi təfsiril-Quran, c. 2, səh. 268.

3.İbn Babveyh (Şeyx Səduq): Atasından, o, Səd ibn Əbdullahdan, o, Əhməd ibn Əbi Əbdullah əl-Bərqiđən, o, atasından, o, Əli ibn Ən-Nu'mandan, o, İshaq ibn Əmmardan, o da eşidən bir kəsdən rəvayət edir ki, Əbu Əbdullah (İmam Sadiq əleyhissalam) Allah Azzə və Cəllənin "Yəhudilər dedilər: Allahın əli bağılıdır (xəsisdir)" (əl-Maidə, 64) kəlamı haqqında buyurdu:

«Onlar Allahın əlinin (fiziki olaraq) bağı olduğunu nəzərdə tutmurdular. Lakin dedilər ki: "Allah yaratmaq işini artıq bitirmişdir (yazıb tamamlamışdır); bundan sonra nə bir şey artırar, nə də bir şey əskildər." Allah Cəllə

Cəlaluhi onların bu sözlərini yalanlamaq üçün buyurdu: "Ağızlarına təcildikləri bu sözə görə onların əlləri bağlandı və lənətləndilər! Əksinə, Onun hər iki əli açıqdır, istədiyi kimi lütf və ehsan edər."

Məgər sən Allah Azzə və Cəllənin belə buyurduğunu eşitmədinmi: "Allah istədiyini pozar, (istədiyini) sabit saxlayar və Əsas Kitab Onun yanındadır"?!»

Mənbə: Əllamə Bəhrani, əl-Bürhan fi təfsiril-Quran, c. 2, səh. 330.

4.Və ondan (Şeyx Səduqdan): Dedi: Bizə Məhəmməd ibn Əl-Həsən ibn Əhməd ibn Əl-Vəlid (Allah ondan razı olsun) rəvayət etdi, dedi: Bizə Məhəmməd ibn Əl-Həsən əs-Səffar Məhəmməd ibn Əl-Hüseyn ibn Əbi əl-Xəttabdan, o, Əl-Həsən ibn Əli ibn Fəzzaldan, o, Əbu əl-Məğra Hümeyd ibn Əl-Müsənnə əl-İclidən, o da Səmaədən rəvayət edir ki, İmamın (İmam Sadiqin əleyhissalam) belə buyurduğunu eşitdim:

«Allah Yunus qövmündən başqa heç bir qövmədən kölgəsi (sayəsi) gəlib üstlərinə düşmüş əzabı geri qaytarmamışdır.»

Səmaə dedi: Soruşdum ki, əzab həqiqətən onların üzərini kölgələmişdimi?

İmam buyurdu: "Bəli, hətta onu əlləri ilə hiss edə bilirdilər."

Mən soruşdum: Bu necə mümkün oldu?

İmam buyurdu: "Allah Azzə və Cəllənin dərgahındakı sabit elmdə var idi ki, heç kimin xəbəri olmadığı bir halda (əzab gəldikdən sonra) Allah onu onlardan dəf edəcəkdir (qaldıracaqdır)."

Mənbə: Əllamə Bəhrani, əl-Bürhan fi təfsiril-Quran, c. 3, səh. 57.

5.Məhəmməd ibn Yəqub (əl-Kuleyni): Əli ibn İbrahimdən, o, atasından, o, İbn Əbi Ümeyrdən, o, Hişam ibn Salimdən, Bəhtəridən və başqalarından, onlar da Əbu Əbdullahdan (İmam Sadiq əleyhissalam) rəvayət edirlər ki, İmam bu ayə: "Allah istədiyini pozar və sabit saxlayar" haqqında buyurdu:

«Məgər sabit olandan başqa bir şey pozularmı?! Və məgər var olmayandan (əvvəl mövcud olmayan/yazılmayan) başqa bir şey sabit edilərmimi?!» (Yəni bəda və təqdir dəyişikliyi yalnız əvvəlcədən təyin olunmuş və ya yazılmış hökmlər üzərində baş verir).

Mənbə: Əllamə Bəhrani, əl-Bürhan fi təfsiril-Quran, c. 3, səh. 264.

Rəd surəsi, ayə 40

وَإِنْ مَا نُرِيكَ بَعْضَ الَّذِي نَعِدُهُمْ أَوْ نَتَوَفَّيَنَّكَ فَإِنَّمَا عَلَيْكَ
الْبَلَاغُ وَعَلَيْنَا الْحِسَابُ

Əgər onlara vəd etdiklərimizin (dünyəvi cəzaların) bir qismini sənə göstərsək, yaxud (ondan qabaq) sənin canını alsaq, sənin vəzifən (onların əzabını görmək deyil) yalnız tapşırığı çatdırmaqdır və (imana məcbur etmək və hər təklifi qəbul etmək deyil) hesab çəkmək (və cəzalandırmaq) Bizim öhdəmizədir.

Qeyd: Bu ayə barədə hədis tapa bilmədim

Rəd surəsi, ayə 41

أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّا نَأْتِي الْأَرْضَ نَنْقُصُهَا مِنْ أَطْرَافِهَا ۚ وَاللَّهُ
يَحْكُمُ لَا مُعَقَّبَ لِحُكْمِهِ ۚ وَهُوَ سَرِيعُ الْحِسَابِ

Məgər Bizim bu yerə üz tutmağımızı və daim onun ətraf və kənarlarından azaltmağımızı görmədilər? (Fərdlərdən, cəmiyyətlərdən, alimlərdən, dövlətlərdən və mədəniyyətlərdən bəzilərini azaldır və ya məhv edirik. Dünyanın bütün hadisələri barəsində) hökmünü əsla dəf edə bilən olmayan halda hökm edən yalnız Allahdır. O, tez hesab çəkəndir.

Hədis (Təfsir)

1.Məhəmməd ibn Yəqub (əl-Kuleyni): Bir dəstə əshabımızdan, onlar Əhməd ibn Məhəmməddən, o, Məhəmməd ibn Əlidən, o, adını çəkdiyi bir şəxsdən, o, Cabirdən, o da Əbu Cəfərdən (İmam Baqir əleyhissalam) rəvayət edir ki, buyurdu:

«Əli ibn əl-Hüseyn (İmam Səccad əleyhissalam) buyurardı: "Bizim aramızda (Əhl-i Beytdə) ölümün və ya qətlin tezliyi mənə rahatlıq gətirir. Allah Azzə və Cəllənin 'Məgər onlar Bizim yer üzünə gəlib onu ətrafından əskiltiyimizi görmürlərmi?' kəlamı alimlərin itirilməsidir (vəfat etməsidir).»

Mənbə: Əllamə Bəhrani, əl-Bürhan fi təfsiril-Quran, c. 3, səh. 271.

2.Əz-Zəfərani: Əl-Müzənidən, o, əş-Şafidən, o, Malikdən, o, əs-Suddidən, o da Əbu Salehdən rəvayət edir ki, dedi: Əli ibn Əbi Talib (əleyhissalam) qətlə yetirildiyi zaman İbn Abbas dedi:

«Bu gün Mədinə torpağından elm əskildi (azaldı)!»

Sonra dedi: «Yer üzünün əskilməsi — onun alimlərinin və insan xeyirlilərinin azalmasıdır. Həqiqətən, Allah bu elmi insanların (kişilərin) köksündən zorla qoparıb götürməz, lakin elmi alimlərin vəfatı (canlarını almaq) ilə aparar. Hətta elə bir həddə çatır ki, heç bir alim qalmaz, insanlar da cahil rəhbərlər (başçılar) edinərlər. Onlardan (dini hökm) soruşular, onlar da elmsiz fətva verərlər; beləliklə, həm özləri azalar, həm də başqalarını azdırırlar.»

Mənbə: Əllamə Bəhrani, əl-Bürhan fi təfsiril-Quran, c. 3, səh. 272.

3.Məhəmməd ibn Yəqub: Şiələrdən bir neçə nəfərdən, onlar Əhməd ibn Məhəmməddən, o, Məhəmməd ibn Əlidən, o, adını çəkdiyi bir kəsdən, o, Cabirdən, o da İmam Baqirdən (əleyhissalam) rəvayət edir ki, buyurdu:

«Əli ibn əl-Hüseyn (əleyhissalam) buyurmuşdur: "Quranda elə bir ayə vardır ki, canımı səxavətlə təslim etməyimə və ölümün yaxud qətlin tələsməsini istəməyimə səbəb olur. O ayə budur: 'Məgər onlar Bizim yer üzünə gəlib onu ətrafından əskiltməyimizi

görmürlərmi?' — burada məqsəd alimlərin itirilməsidir (vəfat etməsidir)."»

Mənbə: Əllamə Bəhrani, Tərcüme-yi-Təfsiri-Rəvayii-Bürhan, c. 5, səh. 463.

4.Ət-Təbarsi: İmam Sadiq dərgahından (əleyhissalam) rəvayət edir:

«(Allah) alimlərin, fəqihlərin və insanların ən yaxşılarının getməsi (ölümü) ilə yer üzünü əskiltməkdədir.»

Mənbə: Əllamə Bəhrani, Tərcüme-yi-Təfsiri-Rəvayii-Bürhan, c. 5, səh. 463.

Rəd surəsi, ayə 42

وَقَدْ مَكَرَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَلِلَّهِ الْمَكْرُ جَمِيعًا ۖ يَعْلَمُ مَا تَكْسِبُ كُلُّ نَفْسٍ ۚ وَسَيَعْلَمُ الْكُفَّارُ لِمَنْ عُقْبَى الدَّارِ

Şübhəsiz, bunlardan qabaq olmuş kəslər (Allahla və Onun elçiləri ilə müxalifət etməkdə) məkr və hiylə işlətdilər, halbuki, bütün məkrlər Allaha məxsusdur (onların hamısının necəliyi, səbəbkarları və batil etmə yolları Onun elmi və iradəsi altındadır). O hər bir kəsin nə əldə etdiyini bilir. Və tezliklə kafirlər bu dünyanın sonunun kimin olduğunu biləcəklər. (Bu yerin sonu əməlisaleh insanların hökumətidir, yaxud dünyanın sonu yaxşı insanlar üçün gözəl axirətdir.)

Hədis (Təfsir)

1.Əli ibn İbrahim: Bu ayənin mənası haqqında dedi: (Əvvəlki ayədəki "yerin əskilməsi") alimlərinin ölümüdür.

Dedi: Və Allahın "Allah hökm edər və Onun hökmünü ləğv edən tapılmaz" kəlamı — *"yəni Onun hökmünə mane olacaq hiylə/müdafia yoxdur"* deməkdir.

Və Allahın "Onlardan əvvəlkilər də hiylə qurmuşdular. Lakin bütün hiylələr Allaha məxsusdur" kəlamı haqqında dedi: *"Allah tərəfindən olan məkr (hiylə) — əzabdır."*

"Kafirlər də axirət evinin kimin olacağını tezliklə biləcəklər" kəlamı haqqında isə dedi: *"Yəni Qiyamət gününün savabı."*

Mənbə: Əllamə Bəhrani, *əl-Bürhan fi təfsiril-Quran*, c. 3, səh. 272.

Rəd surəsi, ayə 43

**وَيَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَسْتَ مُرْسَلًا قُلْ كَفَىٰ بِاللَّهِ شَهِيدًا
بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ وَمَنْ عِنْدَهُ عِلْمُ الْكِتَابِ**

Kafirlər «sən (Allahın) peyğəmbər(i) deyilsən» deyirlər. De: «Mənimlə sizin aranızda Allahın, həmçinin kitab elminə malik kəsin (həqiqi Tövrətin və İncilin maarifi və ya bu Qur'anın elmləri ilə tanış olan hər bir kəsin) şahid olması kifayətdir.

Hədis (Təfsir)

1.Cabirdən rəvayət edilən başqa bir hədisdə dendi: Əbu Cəfərin (İmam Baqir əleyhissalam) belə buyurduğunu eşitdim:

«İnsanlardan hər kim "Qurani-Kərimin hamısını Allahın nazil etdiyi kimi toplamışam" iddiasını edərsə, yalan demişdir. Onu Allahın nazil etdiyi kimi toplayan və hifz edən yalnız Əli ibn Əbi Talib (əleyhissalam) və ondan sonrakı İmamlar olmuşdur.»

Mənbə: Əllamə Bəhrani, əl-Bürhan fi təfsiril-Quran, c. 1, səh. 4.

2.Və ondan (əl-Kuleynidən): Əhməd ibn Məhəmməddən, o, Əl-Həsən ibn Məhbubdan, o, Əmri ibn Əbi əl-Miqdamdan, o da Cabirdən rəvayət edir ki, dedi: Əbu Cəfərin (İmam Baqir əleyhissalam) belə buyurduğunu eşitdim:

«İnsanlardan hər kim "Qurani-Kərimin hamısını Allahın nazil etdiyi kimi toplamışam" iddiasını edərsə, yalan demişdir. Onu Allahın nazil etdiyi kimi toplayan və hifz edən yalnız Əli ibn Əbi Talib (əleyhissalam) və ondan sonrakı İmamlar olmuşdur.»

Mənbə: Əllamə Bəhrani, əl-Bürhan fi təfsiril-Quran, c. 1, səh. 33.

3.Ömər ibn Hənzələdən: Əbu Əbdullahın (İmam Sadiq əleyhissalam) Allah-Taalanın "De: Mənimlə sizin aranızda Allahın və Kitab elminə sahib olan kəsin şahid olması kifayətdir" kəlamı haqqında rəvayət edilir:

Ömər ibn Hənzələ dedi: İmam mənim bu ayəni və bənzər ayələri araşdırdığımı (izlədiyimi) gördükdə buyurdu:

«Sənə Kitabın (Quranın) əvvəlindən axırınadək olan hər bir şeyi bilmək kifayətdir; buna bənzər ifadələr İmamlar (əleyhimussalam) haqqındadır (onlara nəzərdə tutulmuşdur).»

Mənbə: Əllamə Bəhrani, əl-Bürhan fi təfsiril-Quran, c. 1, səh. 52.

4. Məhəmməd ibn Əl-Həsən əs-Səffar: Əbu əl-Fədl əl-Ələvidən, o, Səid ibn İsa əl-Kəriz əl-Bəsridən, o, İbrahim ibn Əl-Həkəm ibn Zuheyrdən, o, atasından, o, Şərik ibn Əbdullahdan, o, Əbdül-A'lə ət-Sələbidən, o, Əbu Təmmamdan, o da Səلمان əl-Farsidən (Allah ona rəhmət eləsin) rəvayət edir ki, Əmirəl-möminin (İmam Əli əleyhissalam) Allah Təbarəkə və Təalanın "De: Mənimlə sizin aranızda Allahın və Kitab elminə sahib olan kəsin şahid olması kifayətdir" kəlamı haqqında buyurdu:

«O kəs ki, yanında Kitab elmi vardır — o Mənəm! Həqiqətən, Allah Məni (Peyğəmbərə) vəsilə olmaqda və vəsiyyətdə təsdiq etmişdir. Heç bir ümmət Allah Təalaya doğru aparan vəsilədən xali qalmaz.»

Sonra (İmam) buyurdu: (Quran ayəsinə işarə edərək) "Ey iman gətirənlər! Allahdan qorxun

və Ona tərəf vəsilə (yol) axtarın..." (əl-Maidə, 35).

Mənbə: Əllamə Bəhrani, əl-Bürhan fi təfsiril-Quran, c. 2, səh. 292.

5.İbn əl-Məğazili əş-Şafii öz isnadı ilə Əli ibn Abisdən rəvayət edir ki, dedi: Mən və Əbu Məryəm, Əbdullah ibn Əta ilə görüşdük. Əbu Məryəm dedi: "Əbu Cəfərdən (İmam Baqir əleyhissalam) mənə rəvayət etdiyin hədisi Əliyə (ibn Abisə) də danış." Əbdullah ibn Əta dedi:

«Mən Əbu Cəfərin (əleyhissalam) yanında oturmuşdum. Bu vaxt Əbdullah ibn Səlamın oğlu yanıımızdan keçdi. Mən dedim: "Sənə fəda olum, Kitab elminə sahib olan şəxs bu adamdır?"

İmam (əleyhissalam) buyurdu: "Xeyr! O kəs sizin sahibiniz Əli ibn Əbi Talibdir (əleyhissalam) — o kəs ki, haqqında Allah-Taalanın Kitabından ayələr nazil olmuşdur: 'Və yanında Kitab elmi olan kəs', 'Rəbbindən açıq-aydın bir dəlil üzərində olan kəs', 'Sizin vəliniz yalnız Allah, Onun Rəsulu...' ayəsi."»

Mənbə: Əllamə Bəhrani, əl-Bürhan fi təfsiril-Quran, c. 3, səh. 94.

6.Məhəmməd ibn Yəqub (əl-Kuleyni): Əli ibn İbrahimdən, o, atasından, Məhəmməd ibn Yəhya da Məhəmməd ibn əl-Həsəndən, ikisi də İbn Əbi Umeyrdən, o, İbn Uzeynədən, o da Burayd ibn Müaviyədən rəvayət edir ki, dedi: Əbu Cəfərə (İmam Baqir əleyhissalam) Allah-Taalanın "De: Mənimlə sizin aranızda Allahın və Kitab elminə sahib olan kəsin şahid olması kifayətdir" kəlamı haqqında ərz etdim. İmam buyurdu:

«(Bu ayədə) Biz nəzərdə tutulmuşuq. Peyğəmbərdən (sallallahu əleyhi və alihi) sonra bizim birincimiz, ən üstünümüz və ən xeyirliyimiz isə Əlidir (əleyhissalam).»

Mənbə: Əllamə Bəhrani, əl-Bürhan fi təfsiril-Quran, c. 3, səh. 272.

7.Əli ibn İbrahim: Dedi: Mənə atam, İbn Əbi Umeyrdən, o, Ömər ibn Uzeynədən, o da Əbu Əbdullahdan (İmam Sadiq əleyhissalam) rəvayət etdi ki, İmam buyurdu:

«"Yanında Kitab elmi olan kəs" Əmirəlmöminindir (əleyhissalam).»

Ondan: "Yanında Kitabdan bir elm (hissə) olan kəs (yəni Asəf ibn Bərxiya) daha alimdir, yoxsa yanında BÜTÜN Kitab elmi olan kəs?" — deyə soruşulduqda buyurdu:

«Kitabdan bir parçaya sahib olanın elminin, bütün Kitab elminə sahib olanın elmi yanındakı nisbəti — milçəyin dəniz suyundan öz qanadı ilə götürdüyü qədərdir!»

Və Əmirəl-möminin (əleyhissalam) buyurmuşdur:

«Agah olun! Adəmin (əleyhissalam) səmadan yerə endirdiyi elm, peyğəmbərlərin üstün qılındığı bütün elmlər Peyğəmbərlərin Sonuncusunun (sallallahu əleyhi və alihi) itrətindədir (əhli-beytindədir).»

Mənbə: Əllamə Bəhrani, əl-Bürhan fi təfsiril-Quran, c. 3, səh. 273.

8.Məhəmməd ibn Əl-Həsən əs-Səffar: Yəqub ibn Yəziddən, o, Əl-Həsən ibn Əli ibn Fəzzaldan, o, Əbdullah ibn Bəkirdən, o da Əbu Əbdullahdan (İmam Sadiq əleyhissalam) rəvayət edir ki, rəvayətçi dedi: Mən İmamın yanında idim və Süleymanı (əleyhissalam) və ona verilən elmi, verilən mülkü xatırlatdılar. İmam mənə buyurdu:

«Süleyman ibn Davuda (əleyhissalam) nə verilmişdi ki?! Həqiqətən, onun yanında İsmi-Əzamdan (Allahın Böyük Adından) yalnız BİR hərf var idi. Sizin sahibinizin (Əlinin) yanında isə — Allahın: "De: Mənimlə sizin aranızda Allahın və Kitab elminə sahib olan kəsin şahid olması kifayətdir" kəlamında buyurduğu kimi — BÜTÜN Kitab elmi var idi. Və Allaha and olsun ki, Bütün Kitab elmi Əlinin (əleyhissalam) yanında idi!»

Mən dedim: "Rast dediniz, sənə fəda olum, Allaha and olsun!"

Mənbə: Əllamə Bəhrani, əl-Bürhan fi təfsiril-Quran, c. 3, səh. 273.

9.Və ondan (əs-Səffardan): Əhməd ibn Mūsadan, o, Əl-Həsən ibn Mūsə əl-Xəşşabdan, o, Əbdürrəhman ibn Kəsir əl-Həşimidən, o da Əbu Əbdullahdan (İmam Sadiq əleyhissalam) rəvayət edir ki, İmam (ən-Nəml surəsinin 40-cı ayəsinə işarə edərək) buyurdu:

«"Kitabdan bir elmə sahib olan kəs (Asəf ibn Bərxiya) dedi: 'Gözünü açıb yumana qədər onu (Səba məlikəsinin taxtını) sənə gətirərəm!'"»

Rəvayətçi dedi: İmam Əbu Əbdullah (əleyhissalam) barmaqlarını aralayıb sinəsinə

qoydu və sonra buyurdu:

«Allaha and olsun ki, BÜTÜN Kitab elmi bizim yanımızdadır!»

Mənbə: Əllamə Bəhrani, əl-Bürhan fi təfsiril-Quran, c. 3, səh. 274.

10.Və ondan (əs-Səffardan): Məhəmməd ibn əl-Hüseyn dən, o, ən-Nədr ibn Şüeybdən, o, Məhəmməd ibn əl-Füzeyldən, o da Əbu Həmzə ət-Sumalidən rəvayət edir ki, dedi: Əbu Cəfərin (İmam Baqir əleyhissalam) Allah Təbarəkə və Təalanın "Və yanında Kitab elmi olan kəs" kəlamı haqqında belə buyurduğunu eşitdim:

«O kəs ki, yanında Kitab elmi vardır — o Əli ibn Əbi Talibdir (əleyhissalam).»

Mənbə: Əllamə Bəhrani, əl-Bürhan fi təfsiril-Quran, c. 3, səh. 274.

11.Və ondan (əs-Səffardan): Əhməd ibn Məhəmməddən, o, əl-Hüseyn ibn Səiddən, o, ən-Nədr ibn Suveyddən, o, əl-Qasim ibn Süleymandan, o da Cabirdən rəvayət edir ki,

dedi: Əbu Cəfər (İmam Baqir əleyhissalam) bu ayə — "De: Mənimlə sizin aranızda Allahın və Kitab elminə sahib olan kəsin şahid olması kifayətdir" haqqında buyurdu:

«O kəs Əli ibn Əbi Talibdir (əleyhissalam).»

Mənbə: Əllamə Bəhrani, əl-Bürhan fi təfsiril-Quran, c. 3, səh. 274.

12.Və ondan (əs-Səffardan): Məhəmməd ibn əl-Hüseyndən və Yəqub ibn Yəziddən, onlar İbn Əbi Umeyrdən, o, Ömər ibn Uzeynədən, o da Burayd ibn Müaviyədən rəvayət edir ki, dedi: Əbu Cəfərə (İmam Baqir əleyhissalam) Allah-Taalanın "De: Mənimlə sizin aranızda Allahın və Kitab elminə sahib olan kəsin şahid olması kifayətdir" kəlamı haqqında ərz etdim. İmam buyurdu:

«(Bu ayədə) Nəzərdə tutulan Bizik. Və Peyğəmbərdən (sallallahu əleyhi və alihi) sonra bizim birincimiz, ən üstünümüz və ən xeyirliyimiz isə Əlidir (əleyhissalam).»

Mənbə: Əllamə Bəhrani, əl-Bürhan fi təfsiril-Quran, c. 3, səh. 274.

13.Və ondan (əs-Səffardan): Əhməd ibn Məhəmməddən, o, əl-Bərqidən, o, ən-Nədr ibn Suveyddən, o, Yəhya əl-Hələbidən, o da əshabımızdan olan bir nəfərdən rəvayət edir ki, dedi:

Mən məsciddə Əbu Cəfər (İmam Baqir əleyhissalam) ilə söhbət edirdim. Bu vaxt Əbdullah ibn Səlamın övladlarından biri oradan keçdi. Mən dedim: "Sənə fəda olum, adamlar deyirlər ki, yanında Kitab elmi olan kəs budur?"

İmam buyurdu: "Xeyr! O kəs yalnız Əli ibn Əbi Talibdir (əleyhissalam) — hansı ki, haqqında beş ayə nazil olmuşdur; onlardan biri də 'De: Mənimlə sizin aranızda Allahın və Kitab elminə sahib olan kəsin şahid olması kifayətdir' ayəsidir."

Mənbə: Əllamə Bəhrani, əl-Bürhan fi təfsiril-Quran, c. 3, səh. 274.